

ČESKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA A VOLBY 2006

Česká zahraniční politika a volby 2006

Václav Nekvapil
Antonín Berdych
(eds.)

ČESKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA A VOLBY 2006

Václav Nekvapil
Antonín Berdych
(eds.)

ČESKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA A VOLBY 2006

Editoři: Václav Nekvapil, Antonín Berdych

Autoři textů: Lenka Kovačovská, Vít Nejedlo, Bohumil Doležal, Jiří Pehe, Jiří Schneider, Martin Cutta, Jan Prášil a kolektiv autorů „Doporučení“ (Václav Nekvapil, Antonín Berdych, Cyril Bumbálek, Jana Hecová, Simona Hlaváčková, Lenka Kovačovská, Romana Lantorová, Jan Marian, Filip Moravec, Václav Prášil, Michal Procházka, Pavel Příklad, Martin Shabu, Ondřej Soukup, Karel Svoboda, Jan Šnidauf, Michal Thim a Luboš Veselý)

English Summary: Jakub Kulhánek, Frank Bartos

Jazyková korektura: Marek Dvořák

Grafická úprava: Tomáš Hibi Matějček

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)

Žitná 27

110 00 Praha 1

tel./fax: +420 224 813 460

e-mail: info@amo.cz

web: www.amo.cz

© AMO 2006

ISBN 80-903468-5-5

Die Stiftung für liberale Politik

Friedrich Naumann
Stiftung

Publikace vychází s podporou
Friedrich-Naumann-Stiftung

OBSAH

//

Předmluva (VÁCLAV NEKVAPIL)	7
Úvod (VÁCLAV NEKVAPIL, ANTONÍN BERDYCH)	11
I. část: Analýzy	17
Zahraniční politika v programech českých politických stran	17
(LENKA KOVAČOVSKÁ, VÍT NEJEDLO, MARTIN CUTTA, JAN PRAŠIL)	
Česká strana sociálně demokratická	18
Občanská demokratická strana	20
Komunistická strana Čech a Moravy	22
Křesťanská a demokratická strana – Československá strana lidová	23

Unie svobody – Demokratická unie	25
Sdružení nezávislých kandidátů – Evropští demokraté	26
Strana zelených	27
Vybrané mimoparlamentní strany	29
Komparace politických programů (LENKA KOVAČOVSKÁ, VÍT NEJEDLO)	30
Evropská unie	30
Transatlantické vztahy	32
Středoevropská spolupráce	32
Východní Evropa a Rusko	33
Blízký východ	33
Bezpečnostní a obranná politika	33
Azylová a migrační politika	34
Lidská práva	34
Ekonomická diplomacie	34
Rozvojová spolupráce	35
II. část: Komentáře	37
Zahraniční politika v předvolebním zrcadle (BOHUMIL DOLEŽAL)	37
Zahraničněpolitická témata v českých volbách 2006 (JIRÍ PEHE)	40
Volby a zahraniční politika (JIRÍ SCHNEIDER)	43
III. část: Doporučení (KOLEKTIV ANALYTIKŮ AMO)	47
Podoba Evropské unie	48
České předsednictví 2009	49
Evropská ekonomická integrace	50
Vnější vztahy EU	51
Občan a Evropská unie	52
Transatlantické vztahy	52
Středoevropská spolupráce	53
Východní Evropa a Rusko	54
Blízký východ	55
Bezpečnostní a obranná politika	56
Azylová a migrační politika	57
Lidská práva	58
Ekonomická diplomacie	59
Rozvojová spolupráce	60
Další doporučení	61
Prameny	63
English Summary	65

PŘEDMLUVA

// VÁCLAV NEKVAPIL

Zahraniční politika každé ze zemí současného světa je pod vlivem velkého množství určujících faktorů. K těm nejdůležitějším patří povaha politického režimu, geografická poloha, energetická a jiná surovinová závislost, zájmy ekonomických subjektů v oblasti exportu a importu, vnitřní stabilita, regionální situace a globální politické, bezpečnostní, hospodářské a kulturní prostředí.

Z tohoto hlediska by se mohlo zdát, že programy politických stran patří z hlediska zahraniční politiky země mezi ty nejméně důležité faktory. Není to však zcela pravda. Právě

politické strany a jejich osobnosti mohou přinést nové impulsy pro směřování zahraniční politiky, pokud budou respektovat princip jisté kontinuity politiky své země a limity nastavené prostředím mezinárodních vztahů.

Mezinárodněpolitické prostředí je charakteristické dvěma vlastnostmi – kontinuitou a anarchií. Působení států v mezinárodních vztazích lze definovat naopak snahami o diskontinuitu a nastolení řádu. Vzhledem k počtu aktérů pohybujících se v mezinárodním prostředí, mezi nimiž nejsou státy mnohdy těmi nejdůležitějšími, je každá snaha o diskontinuitu výrazně odvozená od síly, významu a vlivu státu a jeho pozici z hlediska světového systému. Nejlépe se diskontinuita prosazuje v rámci koalic a aliancí na bázi kompromisu mezi více aktéry (a to nejen státy).

V anarchickém prostředí, tedy v systému bez předem určeného řádu, je každá změna uspořádání výsledkem mocenských konfliktů, jednání či dohod mezi aktéry. Respekt vůči tomuto prostředí je klíčový při úsilí o jeho změnu. Prostor bez řádu je sice z principu tvárné, ale neexistujícího nejvyššího arbitra nahrazuje množství ostatních aktérů, kteří vzájemnou interakcí činí radikální změnu nesnadnou.

Perspektiva politické strany má v mezinárodních vztazích význam, je-li zasazena do širšího ideologického kontextu neomezuujícího se jen na jeden stát. Liberální, konzervativní, socialistická, environmentalistická či radikálně kritická teorie mezinárodních vztahů se odráží v pohledu na principy světového řádu i na konkrétní regionální (např. evropské) či globální otázky.

Politické strany si obvykle nekladou za cíl změnit rozložení sil na mezinárodní scéně – už proto, že tak abstraktní téma voliče za běžných mírových okolností nezajímá. Zahraničně politický program bývá formulován z hlediska národních zájmů, i když toto slovo některé strany nepoužívají, neboť je úzce spojeno s realistickou teorií mezinárodních vztahů. Politické strany ve svých programech vycházejí ze svých ideových principů a na jejich základě obvykle formulují politiku, kterou by podle jejich představ měla prosazovat jejich země. Na rozdíl od jiných programových cílů nemá být tím, kdo jej bude v praxi naplňovat, jen konkrétní politická strana, ale stát jako takový – a to za předpokladu, že bude mít daná stana na jeho zahraniční politiku dostatečný vliv.

Národní zájem je v programech politických stran nespornou kategorií, o níž všichni předpokládají, že existuje zcela objektivně a pozitivně – je jen třeba jej správně pojmenovat a poté i na mezinárodním poli hájit. Je tak ve společenských vědách jednou z posledních bašt pozitivismu, předpokládajícího nahrazení politiky expertním řízením, tedy vládou těch, kteří nejlépe dokáží odhalit „skutečné“ zájmy a potřeby země. Po zkušenostech s reálným socialismem a jeho plánovaným hospodářstvím je už zřejmé, že žádná objektivní dobra v politice neexistují. Strany neřikají o svých daňových, školských či sociálních reformách, že jsou „v národním zájmu“. Přesto se ještě v diskursu o zahraniční politice tento termín pro objektivizovaný zájem celého společenství udržel.

V jádru pojmu „národní zájem“ je však zrnko pravdy. Jistě existuje nějaký soubor základních hodnot, nejmenší společný jmenovatel, na kterém se všechny politické síly shodnou. Je však natolik obecný a nesporný, že nemá ve volební kampani místo. Jeho formulace by patrně zahrnovala zachování existenci státu, jeho institucí a politického systému, přežití a bezpečnost jeho obyvatel a územní celistvost země. Tedy faktory, které již Jean Bodin shrnul pod pojem státní suverenity. To je však na volební kampaň příliš málo – a strany proto zahalují do slov o „národních zájmech“ své vlastní, partikulární představy o zahraniční politice.

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) je nezávislou institucí. Její výzkumní pracovníci se shodli na několika desítkách programových bodů z různých oblastí zahraniční politiky, které v ucelené podobě v programech současných politických stran postrádají. Chceme tím naplnit úlohu think-tanku, kterým AMO je a jehož úlohou má být vnášení nových myšlenek do veřejného prostoru. Jak s nimi politici naloží, je již na nich. Politici totiž musí – narozdíl od expertů – obhájit své ideje a programy před voliči.

Tento sborník se ve své první části zaměřuje na témata z oblasti zahraniční politiky, která lze nalézt v programech hlavních českých politických stran. Po prostém popisu programových principů a konkrétních návrhů následuje část, v níž jsme se zaměřili na komparaci jednotlivých programů politických stran z hlediska vybraných klíčových témat. Do druhé části knihy jsme zařadili příspěvky externích analytiků na téma zahraniční politiky a voleb 2006. Ptali jsme se jich, jaký význam mají zahraničně politická témata mít v těchto volbách a co od nich z tohoto hlediska očekávají. Na závěr jsme zařadili stěžejní kapitolu – programová doporučení (policy recommendations) analytiků AMO pro vládu, která z voleb vzejde.

ÚVOD

//

Do předkládané analýzy jsme zařadili všechny politické strany zastoupené ve volebním období 2002-2006 v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR (ČSSD, ODS, KSČM, KDU-ČSL a US-DEU) a dvě strany zastoupené v Senátu (Strana zelených, SNK-ED), respektive v Evropském parlamentu (SNK-ED).

Části týkající se zahraniční politiky nejsou letos v žádném z programů českých politických stran těmi nejdůležitějšími. Pokud se politické strany zahraniční politice a mezinárodním vztahům věnují, zaměřují se především na problematiku Evropské unie a na vztah vůči

Spojeným státům americkým a NATO. Z hlediska akcentovaných témat panují mezi hlavními politickými stranami značné rozdíly. Žádná z nich se systematicky nevěnuje problematice východní Evropy ani Blízkého východu, což je z hlediska dlouhodobých bezpečnostních zájmů České republiky krátkozraké. Ani tématem porušování lidských práv se strany příliš nezabývají, přestože se jím česká diplomacie ve světě velmi výrazně profiluje.

// FORMA PROGRAMŮ POLITICKÝCH STRAN

ČSSD a ODS sice ve svých programech pokryly téměř celou šíři námi sledovaných témat, jedná se však spíše o deklarování principů než o navrhování konkrétních programových cílů zahraniční politiky.

KSCM se v zahraničněpolitickém volebním programu soustřeďuje především na kritiku české zahraniční politiky a na vyjadřování nesouhlasu s principy současného uspořádání mezinárodních vztahů.

KDU-ČSL předkládá hluboce propracovaný zahraničněpolitický program. Nalezneme v něm mnoho konkrétních návrhů k aktuálním problémům české zahraniční politiky.

US-DEU se ve svém novém volebním programu vyjadřuje k zahraniční politice mnohoznačně a často velmi obecně. Pro voliče je tak obtížné utvořit si na jeho základě jasnou představu o cílech strany v oblasti zahraniční politiky.

SNK-ED předkládá program úzce zaměřený na problematiku evropské integrace. Všechny ostatní mezinárodní problémy (s výjimkou bezpečnostních a obranných témat) nechává stranou.

Strana zelených přináší naopak do české politiky nemálo nových, mnohdy kontroverzních myšlenek. Kapitola o zahraniční politice je ale spíše vyjádřením hodnotových východisek strany než návrhem konkrétních postupů.

// OBSAH PROGRAMŮ POLITICKÝCH STRAN

Strany se v otázkách týkajících se **Evropské unie** zaměřovaly především na přijatelnou míru evropské integrace a na oblast zahraniční a bezpečnostní politiky EU. V programech se také odráží vůle hledat budoucí podobu EU, avšak žádná z analyzovaných stran se výslovně nehlásí k evropskému federalismu. O českém předsednictví v Radě EU se zmiňují pouze ČSSD a KDU-ČSL. Všechny strany chtějí usilovat o zrušení přechodných opatření na pohyb pracovních sil.

Politické strany velmi výrazně akcentují dilema mezi pevnou **transatlantickou vazbou** a Společnou zahraniční a bezpečnostní politikou Evropské unie. Liší se v tom,

na kterou stranu atlantického prostoru kladou důraz – transatlantické vztahy jsou prioritou zejména pro ODS, Strana zelených naopak zdůrazňuje evropský pilíř bezpečnosti České republiky.

Středoevropská spolupráce nehraje v žádném z analyzovaných programů významnou roli. Zmiňují se o ní pouze ČSSD, KSČM a Strana zelených. Jediná ČSSD se přímo hlásí k pokračování visegrádské spolupráce. Ostatní strany kladou důraz na bilaterální vztahy se sousedními zeměmi – zvláště se Slovenskem. Ve vztahu k Německu a Rakousku zdůrazňují zelení význam vzdělání a příhraniční spolupráce pro vzájemné porozumění, komunisté naopak brojí proti vměšování se sudetoněmeckých organizací do české politiky.

Regionem **východní Evropy a Ruska** se české politické strany ve svých programech nezabývají. Pouze ČSSD v programu zdůrazňuje význam ekonomické spolupráce s Ruskem a východní dimenze Evropské politiky sousedství.

Rovněž **Blízký východ** české politické strany příliš nezajímá. ODS požaduje koordinaci postojů států Evropské unie vůči tomuto regionu.

Otázky **bezpečnostní a obranné politiky** spojují strany nejčastěji s problematikou transatlantických vztahů, respektive Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU. Relativně málo místa zabírá ve volebních programech problematika terorismu.

Azylová a migrační politika je stranami chápána především jako vnitropolitické, nikoli zahraničněpolitické téma. Soustřeďují se proto více na boj s ilegálním zaměstnáváním cizinců a jejich kriminalitou, než na aktivní imigrační politiku.

Lidská práva jsou tématem, které strany zmiňují ve velmi obecné rovině. Omezují se jen na deklarace o nutnosti podpory lidských a občanských práv ve světě.

Ekonomická diplomacie v programech politických stran znamená hlavně úsilí o liberalizaci evropské a světové ekonomiky a podporu českého exportu. ODS a KDU-ČSL hovoří o nutnosti zlepšit obraz ČR v zahraničí pomocí komunikační kampaně.

Rozvojovou spolupráci chápe většina stran jako nástroj boje proti chudobě. ČSSD přisuzuje v této otázce důležitou roli OSN. Strana zelených navrhuje zřízení jednotné agentury pro řízení rozvojové pomoci. Rovněž ODS hovoří o nutnosti sjednocení mechanismů na poskytování rozvojové pomoci.

// DOPORUČENÍ PRO ČESKOU ZAHRAIČNÍ POLITIKU

Analytici Výzkumného centra AMO se ve svých doporučeních snažili postihnout co nejširší spektrum problémů, k nimž by měla Česká republika zaujmout v zahraniční politice své stanovisko. Vzhledem k prioritním zájmům ČR zabírá nejdůležitější místo problematika evropské integrace a otázka transatlantických vztahů.

V otázce **Evropské unie** je v zájmu ČR, aby tato byla funkčně politicky integrovaným, demokratickým a svými občany kontrolovaným celkem s liberální ekonomikou bez vnitřních bariér, který na mezinárodní scéně vystupuje jednotně jako jeden z nejdůležitějších globálních hráčů. České předsednictví v Radě EU v roce 2009 musí být prioritou české politiky, je nutné se na něj kvalifikovaně připravit a stanovit si priority předsednictví. ČR by měla podporovat další liberalizaci evropské ekonomiky a reformu Společné zemědělské politiky. Je nutné dále zvyšovat vliv občanů na politiku EU, především posílením přímo volených institucí. Důležitým úkolem je zlepšovat schopnost českých subjektů dosáhnout na finanční i jinou podporu, kterou EU poskytuje.

Transatlantické vztahy jsou pro Českou republiku mimořádně důležité nejen svou bezpečnostní, ale rovněž politickou dimenzí. Česko musí trvat na koordinaci mezi NATO a Evropskou unií při identifikaci a odvracení politických a bezpečnostních hrozeb a rizik.

Středo evropská spolupráce je i nadále přirozeným prostorem české zahraniční politiky s širokými možnostmi kooperace, např. v oblastech podpory demokratizace ve východní Evropě či koordinace azylové a migrační politiky.

Východní Evropa je z mnoha důvodů (energetika, ekonomika, lidská práva, migrace) důležitou prioritou ČR, které musí věnovat dostatečnou pozornost a na níž se může v rámci Evropské unie profilovat.

Problematiku **Blízkého východu** nelze opomíjet již jen z hlediska globálního dopadu dění v tomto regionu. Česká republika se musí zasazovat o podporu současných vnitřních procesů demokratické transformace v zemích Blízkého východu. Vládu Hamásu nelze uznat, dokud se nezřekne svého cíle zničit Izrael, podpory terorismu a neprojeví vůli respektovat a praktikovat demokratické principy.

Hlavním pilířem české i evropské **bezpečnostní politiky** musí zůstat pevná atlantická vazba. Ta by však zároveň měla posilovat Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku EU, ve které ČR musí trvat na zachování mezivládního přístupu. Energetická bezpečnost ČR by měla být chráněna diverzifikací dodavatelů strategických surovin.

Oblast **azylové a migrační politiky** je velmi podstatná, ovlivňuje výrazně i politiku vnitřní. ČR se musí v současné době připravit na vstup do schengenského systému a následně by měla usilovat o to, aby vnější hranice EU získala realizaci konkrétních unijních programů bezpečný, ale zároveň i „přátelský“ charakter.

Lidská práva musí i nadále zůstat jednou z hlavních priorit české zahraniční politiky. Česká diplomacie je musí i vzhledem k české historické zkušenosti považovat za univerzální. Otevřený dialog o lidských právech není v rozporu s ekonomickými zájmy, proto nesmí být v této souvislosti považován za překážku.

Česká ekonomická diplomacie musí být posílena jak kapacitně, tak i novou formulací teritoriálních priorit ČR. Koordinace politických a ekonomických priorit náleží v tomto

případě Ministerstvu zahraničních věcí. Součástí posílení ekonomické diplomacie by mělo být efektivní sjednocení vnější prezentace ČR.

Problematicke **rozvojové spolupráce** by se česká diplomacie měla věnovat v míře odpovídající našim mezinárodním závazkům. V tomto smyslu je především nezbytné finanční posílení rozvojové pomoci. Rovněž je vhodné založit vládní agenturu, která by efektivně řídila českou rozvojovou pomoc.

ČÁST I: ANALÝZY

// ZAHRANIČNÍ POLITIKA V PROGRAMECH ČESKÝCH POLITICKÝCH STRAN

Lenka Kovačovská, Vít Nejedlo, Martin Cutta, Jan Prášil

// ČESKÁ STRANA SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÁ (ČSSD)

SOUČASNOST A BUDOUCNOST EU

Hlavní směřování zahraniční politiky spatřuje ČSSD v rámci EU – silná EU znamená podle ČSSD také silnou Českou republiku. Uvnitř unie hodlá účinně prosazovat národní zájmy, zasadit se o zjednodušení právního systému a přesnější vymezení pravomocí mezi EU a členskými státy. S blížícím se prvním pololetím roku 2009, kdy ČR bude Evropské unii předsedat, je v prvořadém zájmu podle ČSSD důkladná příprava na výkon této funkce. Smlouva zakládající ústavu pro Evropu představuje pro ČSSD jedno z důležitých východisek debaty o cílech evropské integrace. ČSSD striktně odmítá omezené chápání EU jako zóny volného obchodu a staví se proti euroskepticismu, který může vést k mezinárodní izolaci ČR. Chce se zasadit o zkrácení přechodných období týkajících se pracovních sil a pokusit se dojednat s členskými státy volný pohyb pracovních sil na dvoustranném základě. Strana se hlásí k evropskému sociálnímu modelu a hodlá se zasazovat o jeho rozvíjení. Celkově obhajuje posilování společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU. V rámci EU se hodlá angažovat v posílení její stabilizační role na Balkáně. Se zavedením eura v ČR počítá podle výše růstu HDP a splnění dalších kritérií v roce 2010.

TRANSATLANTICKÉ VZTAHY

Zavazuje se rozvíjet transatlantickou dimenzi české zahraniční politiky, založené na strategickém partnerství mezi EU, USA a Kanadou jako jeden ze základních pilířů evropské bezpečnosti a stabilizujícího prvku mezinárodních vztahů.

STŘEDOEVROPSKÁ SPOLUPRÁCE

Významným cílem je pro ČSSD rozvíjení dobrých vztahů se sousedními státy a posílení regionální spolupráce, včetně podpory euroregionů. Důraz je kladen na dvoustranné vztahy a na rozšiřování ekonomické a kulturní diplomacie. Zvláště významné jsou vztahy se Slovenskou republikou a upevňování vazeb v rámci Visegrádské skupiny. Vztahy s Německem mají být podle ČSSD postaveny na Smlouvě o dobrém sousedství a měly by být jednoznačně orientované do budoucnosti.

VÝCHODNÍ EVROPA A RUSKO

ČSSD přikládá strategický význam vzájemně výhodné ekonomické spolupráci s Ruskem a rozvíjení východního rozměru Evropské politiky sousedství.

BLÍZKÝ VÝCHOD

Program explicitně nezmiňuje.

BEZPEČNOSTNÍ A OBRANNÁ POLITIKA

Pro zvyšování bezpečnosti ČR se hodlá ČSSD zasadit o naplňování priorit Bezpečnostní strategie Evropské unie s důrazem na realizaci cílů a úkolů Evropské bezpečnostní a obranné politiky. ČSSD prosazuje prohlubování spolupráce v rámci mezinárodních bezpečnostních organizací, zejména Interpolu a Europolu a hlubší zapojení do procesu evropské integrace v souvislosti se vstupem ČR do schengenského systému. Dále hodlá ČSSD upevňovat spojenecké vztahy uvnitř Severoatlantické aliance tak, aby nadále byla jedním z garantů bezpečnosti v Evropě, euroatlantickém prostoru i v celosvětovém měřítku. Důraz je kladen na zachování a rozšíření schopností NATO čelit globálním bezpečnostním hrozbám, kterými jsou mezinárodní terorismus a šíření zbraní hromadného ničení.

AZYLOVÁ A MIGRAČNÍ POLITIKA

Strana požaduje větší zapojení Policie ČR do boje s nelegální migrací a nelegálním zaměstnáváním cizinců.

LIDSKÁ PRÁVA

ČSSD se bude podle svého programu zasazovat o světový řád založený na principech legitimacy lidských práv, multikulturního uznání, sociální spravedlnosti a solidarity.

EKONOMICKÁ DIPLOMACIE

ČSSD bude prosazovat podporu konkurenceschopnosti domácích výrobců na světových trzích. Česká zahraniční politika musí podle ČSSD přihlížet k tomu, že ČR je ekonomikou závislou na zahraničním obchodě, a vytvářet vhodné podmínky pro rozvíjení vzájemně výhodné mezinárodní hospodářské spolupráce. Sociální demokraté proto prosazují zvýšení významu ekonomické diplomacie v české zahraniční politice.

ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE

ČSSD deklaruje svoji vůli účinně řešit problém narůstajících rozdílů mezi bohatými a chudými zeměmi, chce se rovněž zasadit o oddlužení nejchudších zemí světa a zefektivnění rozvojové pomoci. OSN by se podle ČSSD měla především zaměřit na řešení konfliktů mezi bohatým Severem a chudým Jihem, snížení extrémní světové chudoby a plnění Rozvojových cílů tisíciletí.

// OBČANSKÁ DEMOKRATICKÁ STRANA (ODS)

SOUČASNOST A BUDOUCNOST EU

Česká zahraniční politika musí být podle ODS důsledně realistická, praktická a střízlivá. Hlavní zájem spatřuje strana v posilování bilaterálních vztahů mezi členy EU a tvorbě zájmových koalic především se zeměmi, s nimiž se ČR může shodnout v názorech na proces evropské integrace a význam transatlantických vztahů. Evropská unie je pro ODS především prostorem volného trhu. Přístup ODS je postaven na důrazu na státní suverenitu a na odmítání nucené koordinace zahraničně politických pozic v rámci EU. Společná zahraniční a bezpečnostní politika musí být založena na principech dobrovolnosti a jednomyslnosti, přičemž ODS zdůrazňuje její význam pro koordinaci postojů vůči nejbližšímu okolí EU. Odmítnutí Smlouvy zakládající ústavu pro Evropu nepokládá ODS za krok zpět, ale naopak za šanci na jednání o nové institucionální podobě rozšířené unie. Evropská unie potřebuje podle ODS co nejrychlejší a neefektivnější liberalizaci svého trhu, v oblasti služeb a volného pohybu osob při zachování fiskální a daňové suverenity členských států. Strana se chce zasadit o změnu strukturální politiky EU – především požaduje radikální reformu Společné zemědělské politiky, která podle ní poškozují spotřebitele a deformuje trh. ODS podporuje otevřenost EU vůči potenciálním novým členům, pokud splní všechny stanovené podmínky.

TRANSATLANTICKÉ VZTAHY

Z hlediska zajištění bezpečnosti ČR a v kontextu šířících se bezpečnostních hrozeb a rizik (mezinárodní terorismus, zbraně hromadného ničení) považuje ODS euroatlantický prostor za nedělitelný. Proces rozšiřování i vnitřní transformace NATO nevnímá jako ofenzivní krok vůči ostatním státům či nadnárodním organizacím, ale naopak jako výraz nedělitelné bezpečnosti mezinárodního systému. ODS podporuje výraznější převzetí odpovědnosti evropských členů NATO za společnou transatlantickou bezpečnost, přičemž žádný evropský projekt v obranné a bezpečnostní politice nesmí vést k oslabení NATO. Americká angažovanost v Evropě prostřednictvím NATO je pro ČR zárukou obrany obecných zájmů euroatlantické civilizace a dlouhodobě také nezbytnou podmínkou pro zachování evropské bezpečnosti a stability.

STŘEDOEVROPSKÁ SPOLUPRÁCE

Program explicitně nezmiňuje.

VÝCHODNÍ EVROPA A RUSKO

V otázce východní Evropy podporuje ODS koordinaci postojů členských zemí na úrovni Evropské unie za účelem stabilizace a prosperity oblastí sousedících s unií.

BLÍZKÝ VÝCHOD

V otázce Blízkého východu podporuje ODS koordinaci postojů členských zemí na úrovni Evropské unie za účelem stabilizace a prosperity oblastí v nejbližším okolí EU.

BEZPEČNOSTNÍ A OBRANNÁ POLITIKA

Prioritou pro ODS je věrohodně plnit spojenecké závazky vůči NATO, především kolektivní obranu aliančního teritoria. Armáda ČR musí do struktur NATO poskytovat především bojové, ne pouze podpůrné a zabezpečovací jednotky. Jednotky Armády ČR musí být schopny vést operace mimo české území a také v operacích v boji proti terorismu a šíření zbraní hromadného ničení. ČR by se podle ODS měla zapojovat do cílů Evropské bezpečnostní a obranné politiky pouze v případech, že se kryjí s cíli výstavby sil uvnitř NATO.

AZYLOVÁ A MIGRAČNÍ POLITIKA

ODS hodlá zrychlit a zpřísnit azylové procedury. Chce zabránit imigrantům zneužívat podmínky pobytu k páčání trestné činnosti a k nelegálnímu zaměstnávání.

LIDSKÁ PRÁVA

Program explicitně nezmiňuje.

EKONOMICKÁ DIPLOMACIE

Ekonomická diplomacie je podle ODS nástrojem „tržního“ chování státu k naplnění jeho politických cílů. Ekonomická diplomacie se musí umět soustředit na dosažitelný počet cílů, nepůsobit roztříštěně, musí být schopna rychlých a koordinovaných akcí, aniž by se zaplétała ve složitých rozhodovacích procesech a nejasně vymezených kompetencích zúčastněných institucí. Zahraniční obchod by měl podle ODS spadat do zodpovědnosti Ministerstva zahraničních věcí ČR, nikoli Ministerstva průmyslu a obchodu ČR. Zastupitelské úřady musí domácím ekonomickým subjektům poskytovat trvalý přísun ekonomických, politických i právních informací ze zahraničních trhů. Posílit konkurenceschopnost ČR by měl pomoci také marketing země. Podle ODS musí být „image“ ČR jednotná a snadno uchopitelná ve formě ofenzivní a profesionální komunikační kampaně, která vytvoří co nejpříznivější a nejprůhlednější obraz země ve světě.

ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE

ODS hovoří o sjednocení poskytování rozvojové pomoci.

// KOMUNISTICKÁ STRANA ČECH A MORAVY (KSČM)

SOUČASNOST A BUDOUCNOST EU

Členství v EU přijímá KSČM s kritickými výhradami. Ve svém volebním programu požaduje, aby členství ani samotné uspořádání EU nebyly na úkor českých národních zájmů a aby byly využity všechny pozitivní stránky evropského integračního procesu. V oblasti evropské zahraniční a bezpečnostní politiky hodlá KSČM hájit principy mezinárodního práva, vzájemného respektu všech účastníků, cílevědomé a efektivní kontroly ozbrojených aktivit EU na evropském kontinentu i mimo něj. Perspektivu spatřuje KSČM v konceptu demokratizace a socializace Evropy, který se neomezuje jen na současné členské země EU. Při prosazování těchto myšlenek patří významná úloha spolupráci evropské levice. KSČM dále odmítá rozsáhlou byrokratizaci a přetrvávající deficity demokracie v politickém rozhodování EU. Rovněž požaduje zrušení omezení na pracovním trhu Evropské unie.

TRANSATLANTICKÉ VZTAHY

Zrušení NATO považuje KSČM za svůj dlouhodobý cíl a pozastavení členství ČR ve vojensko-bezpečnostních strukturách aliance za cíl první etapy. Komunisté rovněž požadují zrušení všech vojenských základen na cizím území a zákaz jejich budování. V zahraniční politice KSČM přisuzuje klíčovou roli Organizaci spojených národů, její Radě bezpečnosti, Chartě OSN a dalším normám mezinárodního práva. Odmítá politiku USA a NATO, kterou pokládá za agresivní.

STŘEDOEVROPSKÁ SPOLUPRÁCE

KSČM hodlá rozšiřovat diplomatické kontakty a ekonomickou spolupráci se zvláštním důrazem na sousedy ČR a chce dále trvale upevňovat úzké vztahy a spolupráci se Slovenskou republikou. Odmítá naopak vměšování odsunutých Němců do vnitřních záležitostí ČR a požaduje ukončení činnosti kanceláře sudetoněmeckého landsmanschaftu v Praze.

VÝCHODNÍ EVROPA A RUSKO

Program explicitně nezmiňuje.

BLÍZKÝ VÝCHOD

Program explicitně nezmiňuje.

BEZPEČNOSTNÍ A OBRANNÁ POLITIKA

KSČM hodlá dosáhnout snížení všech rizik postupnou likvidací zbraní hromadného ničení. Rovněž podporuje důsledný odpor proti všem formám terorismu, včetně státního. Odmítá

zneužívání boje proti terorismu k jiným cílům, požaduje objektivně zhodnotit kořeny a odstraňovat příčiny, z nichž terorismus vyrůstá a díky nimž získává příznivce. Chce podporovat jen ta opatření v boji proti mezinárodnímu terorismu, která budou v souladu s dokumenty OSN a mezinárodním právem. Vysílání jednotek Armády ČR mimo území státu schvaluje KSČM jen k záchranným a humanitárním akcím. Účast českých vojáků a policistů v ozbrojených akcích akceptuje pouze výjimečně, zásadně však na základě rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN a OBSE při obraně a obnovení míru a opět jen v souladu s mezinárodním právem. Požaduje ukončení současných zahraničních misí, které neodpovídají těmto požadavkům.

AZYLOVÁ A MIGRAČNÍ POLITIKA

Program explicitně nezmiňuje.

LIDSKÁ PRÁVA

KSČM odmítá, aby pod záminkou boje proti terorismu docházelo k omezování občanských a lidských práv. Strana podporuje vytvoření účinných mechanismů obrany základních lidských práv a svobod v ČR a v EU, využívání orgánů Rady Evropy a Evropského soudu pro lidská práva. KSČM je pro maximální otevření hranic a zrušení vízových povinností.

EKONOMICKÁ DIPLOMACIE

Program explicitně nezmiňuje.

ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE

Program explicitně nezmiňuje.

// KŘESŤANSKÁ A DEMOKRATICKÁ UNIE - ČESKOSLOVENSKÁ STRANA LIDOVÁ (KDU-ČSL)

SOUČASNOST A BUDOUCNOST EU

KDU-ČSL deklaruje snahu o co nejrychlejší snížení rozdílů mezi hospodářskou úrovní ČR a regiony západní Evropy. K dosažení tohoto cíle chce v maximální možné míře využít prostředků ze strukturálních a kohezních fondů Evropské unie. KDU-ČSL chce rovněž prosazovat odstraňování omezení, která brání občanům ČR pracovat ve zemích EU. Strana chce, aby se ČR ucházela o umístění sídel mezinárodních agentur na svém území (konkrétně hovoří o připravované Evropské radě pro výzkum). Mezi zahraničněpolitické priority KDU-ČSL patří podpora plného členství v unii pro státy Balkánu a úzká spolupráce s Tureckem, nikoli však na bázi jeho plného členství v EU.

TRANSATLANTICKÉ VZTAHY

KDU-ČSL prosazuje aktivní účast ČR v mezinárodních operacích v rámci NATO. Respektuje postavení Spojených států amerických uvnitř Severoatlantické aliance, ale pro případné lokální konflikty na evropském území by měly být k dispozici akceschopné síly z armád zemí Evropské unie. KDU-ČSL podporuje transatlantické vazby, a proto bude prosazovat převzetí výraznější odpovědnosti evropských členů NATO za společnou bezpečnost. Je však zásadně proti takové „emancipaci“ v oblasti evropské obranné politiky, jenž by vedla k oslabení NATO.

STŘEDOEVROPSKÁ SPOLUPRÁCE

Program explicitně nezmiňuje.

VÝCHODNÍ EVROPA A RUSKO

Program explicitně nezmiňuje.

BLÍZKÝ VÝCHOD

Program explicitně nezmiňuje.

BEZPEČNOSTNÍ A OBRANNÁ POLITIKA

KDU-ČSL považuje za nutné sledovat a včas potlačovat bezpečnostní rizika (lokální a regionální konflikty, nábožensky či etnicky motivované střety, terorismus) a bojovat proti šíření zbraní hromadného ničení. Ozbrojené síly ČR by měly být nasazovány při potlačování rizik v rámci mezinárodních mírových operací pod záštitou OSN, NATO či EU (popřípadě v rámci ad hoc vytvořených koalic států na prosazení, podporu či udržení míru). ČR musí být podle KDU-ČSL připravena účastnit se mezinárodní pomoci při obnově a udržování míru.

AZYLOVÁ A MIGRAČNÍ POLITIKA

KDU-ČSL prosazuje aktivní politiku v oblasti imigrace, potlačování nelegální migrace i nezákonného zaměstnávání cizinců. V této souvislosti hovoří o reformě cizinecké policie.

LIDSKÁ PRÁVA

KDU-ČSL prosazuje podporu lidských práv kdekoli na světě. Usiluje zejména o nápravu v oblastech, kde jsou obyvatelé kráceni na základních lidských právech. Podporuje kroky vedoucí k osvobození obyvatel vězněných a mučených pro své politické nebo náboženské postoje.

EKONOMICKÁ DIPLOMACIE

KDU-ČSL podporuje aktivní prosazování liberalizace světového obchodu a odstraňování bariér stojících v cestě svobodné výměně zboží a služeb. Z těchto důvodů chce KDU-ČSL

maximálně prosazovat ekonomické zájmy ČR jak v jednotlivých teritoriích, tak v institucích Evropské unie, Světové obchodní organizaci, OECD či v jiných mezinárodních organizacích. Dále podporuje strategii zvyšování konkurenceschopnosti české ekonomiky na zahraničních trzích, činnost agentur CzechTrade a CzechInvest a také posílení účinného marketingu ČR v oblasti kultury, hospodářství, sportu, lázeňství a turismu. Prvořadá je pro KDU-ČSL rovněž snaha o odstranění bariér vnitřního trhu EU.

ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE

ČR patří podle KDU-ČSL mezi vyspělé země, schopné se svými technickými i finančními prostředky realizovat rozvojovou spolupráci a poskytovat humanitární pomoci zemím, které takovou pomoc potřebují. Vzhledem k možnostem ČR je nejvhodnější koncentrovat rozvojovou pomoc na země a regiony, s nimiž máme dlouhodobé kontakty a zkušenosti. Za jednu z efektivních forem rozvojové pomoci považuje KDU-ČSL podporu studia mladých lidí z rozvojových zemí na českých vysokých školách.

// UNIE SVOBODY - DEMOKRATICKÁ UNIE (US-DEU)

SOUČASNOST A BUDOUCNOST EU

Unie svobody chce dosáhnout toho, aby byla ČR zodpovědným, rovnoprávným a sebevědomým členem EU. Cílem strany je též co nejrychlejší přijetí eura Českou republikou, přistoupení ČR k Schengenské smlouvě a reforma Společné zemědělské politiky EU. Politika Evropské unie má zvýšit české národní sebevědomí a hrdost.

TRANSATLANTICKÉ VZTAHY

US-DEU klade důraz na naše členství v NATO a podporuje jednotky rychlého nasazení NATO i EU.

STŘEDOEVROPSKÁ SPOLUPRÁCE

Program explicitně nezmiňuje.

VÝCHODNÍ EVROPA A RUSKO

Program explicitně nezmiňuje.

BLÍZKÝ VÝCHOD

Program explicitně nezmiňuje.

BEZPEČNOSTNÍ A OBRANÁ POLITIKA

Domácí a zahraniční politika nemá podle US-DEU zbytečně zvyšovat bezpečnostní hrozby. ČR má pomoci zastavit mezinárodní hysterii okolo terorismu.

AZYLOVÁ A MIGRAČNÍ POLITIKA

Program explicitně nezmiňuje.

LIDSKÁ PRÁVA

Program explicitně nezmiňuje.

EKONOMICKÁ DIPLOMACIE

Program explicitně nezmiňuje.

ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE

Program explicitně nezmiňuje.

// SDRUŽENÍ NEZÁVISLÝCH KANDIDÁTŮ - EVROPŠTÍ DEMOKRATÉ (SNK-ED)

SOUČASNOST A BUDOUCNOST EU

Výchozím postojem SNK-ED je plná podpora další integraci EU a přijetí jednodušších, přesnějších a strukturovaných pravidel fungování unie. Zároveň strana požaduje snížení procenta finančních prostředků vynakládaných na Společnou zemědělskou politiku a prosazuje efektivnější využívání prostředků ze strukturálních a kohezních fondů. Strana požaduje zavedení měny euro dříve či ve stejné době jako okolní země. SNK-ED bezvýhradně podporuje začlenění ČR do všech bezpečnostních orgánů, institucí a uskupení unie. Podporuje vznik evropského systému včasného varování a společného unijního krizového centra, změnu postavení Eurojustu a Europolu a chce usilovat o účinnější výměnu zpravodajských informací. Za hrozbu považuje tzv. „Evropu à la carte“, v níž si každý stát vybírá míru integrace podle svých představ (jako na jídelním lístku). Tento princip vede podle SNK-ED k vnitřnímu oslabení EU a k ohrožení pozice unie ve světě.

TRANSATLANTICKÉ VZTAHY

SNK-ED podporuje maximální kooperaci a koordinaci mezi Evropskou unií, NATO a Spojenými státy americkými. Evropské síly rychlé reakce by měly být, podle SNK-ED, chápány jako doplňkový nástroj k silám Severoatlantické aliance.

STŘEDOEVROPSKÁ SPOLUPRÁCE

Program explicitně nezmiňuje.

VÝCHODNÍ EVROPA A RUSKO

Program explicitně nezmiňuje.

BLÍZKÝ VÝCHOD

Program explicitně nezmiňuje.

BEZPEČNOSTNÍ A OBRANNÁ POLITIKA

Za strategickou prioritu ČR považuje SNK-ED podporu a posilování vnitřní bezpečnostní politiky EU. V oblasti vojenského plánování a využívání vojenských jednotek členských států ze strany EU podporuje SNK-ED maximální koordinaci a kooperaci mezi EU a NATO..

AZYLOVÁ A MIGRAČNÍ POLITIKA

SNK-ED prosazuje zavedení „společné demografické a migrační politiky EU“. Migrace je podle této strany nezvladatelná na úrovni jednotlivých členských zemí.

LIDSKÁ PRÁVA

SNK-ED se staví proti tomu, aby byla pod záminkou boje proti terorismu omezována základní lidská práva.

EKONOMICKÁ DIPLOMACIE

Program explicitně nezmiňuje.

ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE

Program explicitně nezmiňuje.

// STRANA ZELENÝCH (SZ)

SOUČASNOST A BUDOUCNOST EU

Evropská unie je pro Stranu zelených prioritním zahraničněpolitickým tématem. Zelení usilují o posílení spolupráce v zahraniční politice tak, aby Evropská unie hrála důležitější roli v mezinárodních organizacích, především v OSN a aby byla aktivní při předcházení konfliktům či při jejich řešení. Zelení prosazují změny v obchodní politice EU tak, aby zároveň umožňovala rozvoj nejchudších zemí světa a staví se v této souvislosti za radikální

reformu Společné zemědělské politiky EU. Dále strana podporuje další politickou integraci unie, její rozšiřování (také o Turecko) a přijetí institucionálních změn zajišťujících demokratizaci rozhodovacích procesů v EU. Strana zelených navrhuje buď vypuštění třetí části Smlouvy o ústavě pro Evropu (definující politiky EU), nebo vypracování ústavy nové, která by byla následně předložena v celoevropském referendu ve stejný den ve všech zemích Evropské unie.

TRANSATLANTICKÉ VZTAHY

V programu Strany zelených je deklarován zájem nahradit v budoucnu přítomnost NATO v Evropě evropskými bezpečnostními a obrannými silami. Zelení si přejí sebevědomější vystupování EU na mezinárodní scéně vůči USA i uvnitř NATO.

STŘEDOEVROPSKÁ SPOLUPRÁCE

Strana zelených usiluje o úzké hospodářské a kulturní styky ČR se sousedními státy. Nepovažuje Slovenskou republiku za „cizinu“ a chce dbát na to, aby se v běžném životě udrželo užívání češtiny a slovenštiny v obou státech. Prosazuje rovněž intenzivnější přeshraniční spolupráci se všemi sousedními státy. Co se týče Rakouska, hodlá Strana zelených podpořit zřízení společného fondu pro obnovu a rozvoj českých a moravských příhraničních oblastí a posílení regionální a komunální spolupráce. Důraz je kladen též na zlepšení mezinárodní součinnosti při regulaci kamionové dopravy a při podpoře železnic. Pro zlepšení česko-německých vztahů zdůrazňuje Strana zelených význam nezaujaté výuky ve školách a styků mezi Čechy a Němci na všech úrovních. Rozvíjet je třeba i dvoujazyčné školy s výukou obou jazyků v sousedních státech. Strana se také chce zasadit o pokračování Česko-německého fondu budoucnosti.

VÝCHODNÍ EVROPA A RUSKO

Program explicitně nezmiňuje.

BLÍZKÝ VÝCHOD

Program explicitně nezmiňuje.

BEZPEČNOSTNÍ A OBRANNÁ POLITIKA

Těžiště zahraniční a bezpečnostní politiky leží pro Stranu zelených v konceptu rozšířené bezpečnosti. Strana zdůrazňuje nutnost řešení konfliktů civilními prostředky. Čelit hrozbám preventivními válkami považuje strana za špatné, pošetilé a kontraproduktivní. Zelení prosazují, aby se státy EU i v bezpečnostní a obranné politice výrazněji řídily zájmy společné evropské zahraniční politiky.

AZYLOVÁ A MIGRAČNÍ POLITIKA

Strana zelených chce připravit účinnou strategii zaměřenou na integraci cizinců se zohledněním integrační kapacity ČR. Ta by měla obsahovat projekty proti negativním náladám a projevům xenofobie vůči cizincům ze strany české společnosti. Strana zelených má dle svého programu připraven návrh systému pracovní a společenské integrace cizinců. Aktivní imigrační politika nesmí podle Strany zelených opomenout adekvátní nabídku bydlení a práce. Strana zelených je připravena navrhnout změnu zákoníku práce a dalších předpisů, která vyloučí otrockou práci cizinců a zaručí jejich práva.

LIDSKÁ PRÁVA

Strana zelených hodlá zastavit vývoz zbraní do zemí porušujících lidská práva. V tomto ohledu se hlásí ke Kodexu EU o vývozu zbraní.

EKONOMICKÁ DIPLOMACIE

Program explicitně nezmiňuje.

ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE

Strana zelených bude prosazovat zvyšování objemu oficiální rozvojové pomoci ČR v souladu se závazky zemí EU na 0,34 % hrubého národního důchodu do roku 2010 a na 0,7 % HND do roku 2015. Zelení také požadují, aby se správou těchto finančních prostředků zabývala profesionální státní agentura, jak je to běžné v zemích EU. Požadují, aby tyto prostředky byly využívány na boj proti chudobě, zajištění základních životních potřeb lidí a nikoliv na podporu českého exportu. Zvláštní pomoc si podle Strany zelených v rámci rozvojové pomoci zaslouží ženy, které bývají nejčastějšími oběťmi katastrof, konfliktů a diskriminace.

// VYBRANÉ MIMOPARLAMENTNÍ STRANY

Obsáhlou a originálními podněty plnou vizi nabízejí ve svém programu **Nezávislí demokraté (předseda V. Železný)**. Strana rozhodně odmítá evropskou ústavu, kterou považuje za mrtvý dokument, a prosazuje novou diskusi o fungování EU. Strana navrhuje vrátit některé rozhodovací pravomoci na národní úroveň a přiznat právo veta národním parlamentům. Chce zjednodušit unijní legislativu a zavést odvolatelnost jednotlivých členů Evropské komise. Společná zemědělská politika by měla být zrušena nebo alespoň zásadně změněna. Revizí a novým projednáním by měly projít i samotné podmínky členství ČR v EU.

Obsáhlou pasáž zahraniční politice věnuje ve svém programu i **České hnutí za národní jednotu**. Kromě požadavku opětovného sjednocení ČR a SR klade hnutí důraz na boj proti

otevřené a skryté germanizaci, což vyjadřuje i volební heslo „Čechy – Čechům“. Podle tohoto hnutí je třeba posílit slovanskou vzájemnost i hrdost českého národa. Po výše uvedeném nepřekvapí, že strana odsuzuje jednostranné zaměření české zahraniční politiky na EU a je proti ekonomické expanzi západních zemí. Ta má podle volebního programu Českého hnutí za národní jednotu za následek ničení českého zemědělství a průmyslu.

Podobné akcenty lze nalézt i v programu **Národní strany**, která dle vlastních slov stojí na stráží českých národních zájmů. Chce prosadit vystoupení z EU i z NATO a varuje před rozpuštěním v „multikulturním a multietnickém eurounijním chaosu“. Jak strana připomíná, bojovala proti vstupu ČR do EU před referendem a její odmítavá kampaň pokračovala i před volbami do Evropského parlamentu.

Zajímavým návrhem z přesně opačného pólu je požadavek na zřízení vojenské základny partnerské země z NATO na území ČR, který má ve svém programu **Liberální reformní strana (LiRA)**. Jako potenciální majitel této základny jsou uvedeny buď Spojené státy americké, Velká Británie nebo Turecko.

Recesistická strana **Helax – Ostrava se baví**, kandidující v letošních volbách, přichází ve svém programu s kuriózním slibem, že „anexí vybraných států zajistí přístup ke strategickým surovinám a produktům: Saúdská Arábie – ropa, Čína – adidas, Maroko – hašíš“.

// KOMPARACE POLITICKÝCH PROGRAMŮ

Lenka Kovačovská, Vít Nejedlo

// EVROPSKÁ UNIE

V programech všech sledovaných politických stran dominuje v oblasti zahraniční politiky problematika Evropské unie. I když jsou všechny významné strany se členstvím České republiky v EU srozuměny, jejich míra podpory členství a také jejich názory na podobu EU se liší. Mezi strany, které plně podporují proces evropské integrace, můžeme zařadit ČSSD, KDU-ČSL, SNK-ED a Stranu zelených. Nespokojenost se současnou podobou Evropské unie projevují KSČM a ODS. KSČM přijímá členství v EU pouze s výhradami a s podmínkou, že nesmí být na úkor českých národních zájmů. ODS se staví proti hlubší evropské integraci a vývoji směřujícímu k federalizaci, přičemž vytváření

Evropské měnové unie a nedávný návrh Smlouvy zakládající ústavu pro Evropu chápe právě jako počátek federalizace Evropy. Zároveň však ODS důsledně odmítá nálepkou „antievropské“ strany.

Většina sledovaných politických stran se vyslovila pro další prohlubování a rozšiřování integračního procesu v Evropě. ČSSD prosazuje prohloubení integrace, v případě potřeby i směrem k tzv. vícerychlostní Evropě; podporuje též přijetí určité formy evropské ústavní smlouvy. ODS naproti tomu odmítá hlubší integraci, protože v ní spatřuje riziko oslabení suverenity a ztráty vlivu ČR na rozhodovací procesy EU. Obává se též prohlubování demokratického deficitu unie a jako alternativu prosazuje myšlenku posilování bilaterálních vztahů mezi jednotlivými státy. Občanští demokraté principiálně podporují další rozšiřování EU i o Turecko. KSČM vidí perspektivu v demokratizaci Evropy, která by se neomezovala pouze na členské státy EU. Komunisté požadují rovnoprávné postavení všech členských států Evropské unie a odmítají přílišnou byrokratizaci a demokratický deficit při rozhodování v EU. KDU-ČSL je rovněž pro rozšiřování Evropské unie, především o státy Balkánu, ale na rozdíl od ODS odmítá plné členství Turecka v EU. Strana zelených a SNK-ED podporují prohlubování evropské politické i ekonomické integrace, přičemž pro obě strany je evropská agenda jedním z klíčových programových prvků (v případě SNK-ED se promítla i do názvu strany).

K českému předsednictví v Radě EU v první polovině roku 2009 se vyslovily ve volebním programu pouze ČSSD a KDU-ČSL, přičemž obě strany požadují důkladnou přípravu ČR na tento úkol.

Všechny politické strany se ve svých volebních programech vyslovují pro zkrácení přechodných období ze strany starých členských zemí EU pro volný pohyb osob a pracovních sil. ČSSD chce daná omezení zmírnit vyjednáváním bilaterálních smluv. Pro přijetí eura kolem roku 2010 se ve svém programu vyslovila ČSSD, SNK-ED a US-DEU si přejí vstup do eurozóny ještě dříve. Opatrná je v této otázce ODS, která s přechodem na euro nechce spěchat. ODS, KDU-ČSL a US-DEU se vyslovily pro rychlejší a účinnější liberalizaci evropského trhu. Strana zelených jako jediná požaduje změnu v obchodní politice EU ve prospěch rozvoje nejchudších zemí. Všechny strany podporují regionální politiku EU a slibují efektivnější čerpání prostředků ze strukturálních fondů. Žádná z analyzovaných stran není spokojena se současnou podobou Společné zemědělské politiky EU a všechny vyjadřují vůli zasadit se o její změnu.

Zatímco se ČSSD, SNK-ED a Zelení vyslovují jednoznačně pro posílení Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU, ODS odmítá nucenou koordinaci zahraničních politik členských států EU, kterou vnímá jako oslabení atlantické vazby mezi Evropou a Spojenými státy americkými. Strana zelených si přeje posílení mezinárodního postavení EU v mezinárodních organizacích, především v OSN a posílení evropské zahraniční a bezpečnostní politiky i na úkor NATO.

// TRANSATLANTICKÉ VZTAHY

V programech většiny sledovaných politických stran se objevuje podpora transatlantickým vztahům a Severoatlantické alianci. Liší se však v tom, zda těmto vztahům dávají přednost před evropskou zahraniční a bezpečnostní politikou. KDU-ČSL prosazuje aktivní účast ČR v mezinárodních operacích v rámci NATO a převzetí výrazně větší odpovědnosti evropských členů NATO za společnou bezpečnost. Strana zelených požaduje, aby evropské bezpečnostní síly v budoucnu dokonce nahradily NATO v Evropě, dále prosazuje sebevědomější vystupování EU vůči USA i v rámci NATO. ODS naopak považuje euroatlantický prostor z hlediska zajištění bezpečnosti ČR za nedělitelný a v kontextu šířících se bezpečnostních hrozeb a rizik (mezinárodní terorismus, zbraně hromadného ničení) pokládá ODS posilování transatlantické vazby za nezbytné. ODS také podporuje výraznější převzetí odpovědnosti evropských členů NATO za společnou transatlantickou bezpečnost. Žádný evropský projekt v obranné a bezpečnostní politice nesmí však podle ODS vést k oslabení NATO. Zcela odlišný postoj vůči NATO zaujímá KSČM, která považuje zrušení NATO za svůj dlouhodobý cíl a pozastavení členství ČR v něm za cíl dílčí. Dále KSČM požaduje revizi strategie NATO z roku 1999 (kvůli právu „preventivních úderů“) a odmítá jeho působení za hranicemi členských zemí a bez mandátu OSN. Komunisté se rovněž chtějí zasazovat o zrušení všech vojenských základen na cizím území a zákaz jejich budování.

// STŘEDOEVROPSKÁ SPOLUPRÁCE

V programech ČSSD, KSČM a Strany zelených je v oblasti zahraniční politiky kladen důraz i na rozvíjení vztahů se sousedními státy. Privilegované postavení mezi nimi připisuje většina stranických programů Slovensku. Nejdále jde v tomto směru Strana zelených, která Slovenskou republiku nepovažuje za „cizinu“ a chtěla by podporovat užívání obou jazyků v obou zemích. Co se týká visegrádské spolupráce, vysloveně ji ve svém programu zmiňuje pouze ČSSD, když uvádí, že je potřeba prohlubovat vazby v rámci tohoto seskupení na všech úrovních státní správy i samosprávy. Vztahy s Německem se vyskytují jako téma v programu ČSSD, KSČM i Strany zelených. Sociální demokracie se ve svých programových úvahách zaměřuje především na budoucnost česko-německých vztahů, přičemž minulost pokládá za uzavřenou kapitolu díky česko-německé Smlouvě o dobrém sousedství. Naopak radikální postoj zaujímá k této otázce KSČM, která ve svém programu odmítá vměšování nátlakových skupin sudetských Němců do vnitřních záležitostí ČR a požaduje zrušení kanceláře sudetoněmeckého krajanského spolku v Praze. V téže pasáži svého programu odmítá pokusy o „revizi výsledků druhé světové války“, zejména se brání

zpochybňování tzv. Benešových dekretů. Strana zelených chce zlepšit česko-německé vztahy prostřednictvím podpory výuky obou jazyků na českých a německých školách. Zelení také vyjádřili otevřenou podporu pokračování činnosti Česko-německého fondu budoucnosti. Vztahy k Rakousku zmiňuje ve svých programech výslovně pouze Strana zelených, která chce spolupracovat s příhraničními regiony mimo jiné v oblasti ochrany životního prostředí (především se zřetelem na dopravu a jadernou energetiku).

// VÝCHODNÍ EVROPA A RUSKO

Přes geopolitický význam východoevropského regionu mu žádná ze sledovaných stran nevěnuje ve svém volebním programu pozornost. Pouze ČSSD zmiňuje v programu ekonomickou spolupráci s Ruskem, které přikládá strategický význam. Sociální demokracie chce také rozvíjet východní rozměr Evropské politiky sousedství.

// BLÍZKÝ VÝCHOD

V programech sledovaných politických stran se problematika Blízkého východu explicitně nevyskytuje, pouze ODS ve svém volebním programu deklaruje obecnou nutnost koordinace postojů vůči oblastem v nejbližším okolí členských zemí na platformě Evropské unie.

// BEZPEČNOSTNÍ A OBRANNÁ POLITIKA

Všechny politické strany s výjimkou KSČM chápou Severoatlantickou alianci jako garanta národní a evropské bezpečnosti. KSČM ve svém programu výslovně odmítá politiku Spojených států amerických i NATO. ČSSD se za účelem zvyšování bezpečnosti ČR hodlá zasadit o naplňování priorit Bezpečnostní strategie Evropské unie s důrazem na realizaci cílů Evropské bezpečnostní a obranné politiky. ČSSD prosazuje také prohlubování spolupráce na úrovni mezinárodních bezpečnostních organizací, zejména Interpolu a Europolu. Podle ODS by se ČR měla zapojovat do cílů Evropské bezpečnostní a obranné politiky pouze v případě, že se kryjí s cíli výstavby sil uvnitř NATO. ČR by se podle ODS měla vyhnout jakékoliv aktivitě jdoucí nad rámec našich závazků vůči cílům výstavby sil NATO. KSČM odmítá zneužívání boje proti terorismu k jiným cílům, požaduje objektivní zhodnocení kořenů a příčin terorismu. Vysílání jednotek české armády mimo území státu schvaluje KSČM jen k záchranným a humanitárním akcím,

účas českých vojáků a policistů v ozbrojených akcích by KSČM akceptovala pouze na základě rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN. KSČM požaduje ukončit současné mise v zahraničí, které neodpovídají tomuto požadavku. US-DEU vyzývá k tomu, aby ČR zvážila účast v „globálních válečných kampaních“. Strana zelených zdůrazňuje řešení konfliktů civilními prostředky, protože čelit hrozbám preventivními válkami považuje za „špatné, pošetilé a kontraproduktivní“.

// AZYLOVÁ A MIGRAČNÍ POLITIKA

Ve volebních programech většiny českých politických stran se otázky migrační a azylové politiky soustřeďují téměř výhradně na řešení současných problémů a nevěnují se jejím příčinám. ČSSD a ODS chtějí účinněji bojovat proti nelegální migraci a ilegálnímu zaměstnávání cizinců. ODS plánuje zpřísnění azylových procedur. KDU-ČSL prosazuje aktivní politiku v oblasti migrace a hodlá iniciovat blíže neupřesněnou reformu cizinecké policie. Nejvíce se azylové a migrační politice ve svém programu věnuje Strana zelených a SNK-ED, podle níž je podmínkou pro úspěšný rozvoj pružného trhu práce „společná demografická a migrační politika“ v rámci Evropské unie. Zelení i SNK-ED mají za to, že migrace je nevladatelná na úrovni jednotlivých členských zemí a musí být koordinována na úrovni evropské úrovně. Strana zelených se chystá připravit účinnou strategii zaměřenou na kvalitní integraci cizinců s ohledem na integrační kapacity ČR, možné pracovní uplatnění cizinců či situaci s bydlením.

// LIDSKÁ PRÁVA

Problematiku ochrany lidských práv ve svém volebním programu zmiňují v obecné rovině ČSSD, KSČM, KDU-ČSL, SNK-ED a Strana zelených. KSČM tvrdí, že podporuje vytvoření mechanismů obrany základních lidských práv a svobod pomocí orgánů Rady Evropy. KDU-ČSL se při podpoře lidských práv ve světě odvolává na evropské křesťanské tradice. Strana zelených spojuje otázku podpory lidských práv s problémem exportu zbraní, přičemž se staví proti jejich vývozu do zemí porušujících lidská práva.

// EKONOMICKÁ DIPLOMACIE

Všechny politické strany, které se ve svých volebních programech vyjadřují k problematice ekonomické diplomacie, požadují liberalizaci světového obchodu a postupné odstraňování bariér stojících v cestě svobodné výměně zboží a služeb. KDU-ČSL navíc prosazuje dodržování práv duševního vlastnictví. Důležitou součástí ekonomické diplomacie je podpora

konkurenceschopnosti českého zboží na světových trzích. Pomoci domácím ekonomickým subjektům mají podle ODS české zastupitelské úřady formou poskytování trvalého příslu-
nu ekonomických, politických a právních informací z dané země. ODS a KDU-ČSL shodně
hovoří o potřebě zlepšit marketing České republiky prostřednictvím profesionální komu-
nikační kampaně o ČR v zahraničí. KDU-ČSL hodlá zvyšovat konkurenceschopnost českých
podnikatelských subjektů i prostřednictvím činnosti agentur CzechTrade a CzechInvest.

// ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE

Rozvojovou spoluprací chápe většina stran jako nástroj pro boj s extrémní chudobou, která
značně destabilizuje světové regiony a stává se tak výraznou bezpečnostní hrozbou. ČSSD
klade důraz na zefektivnění rozvojové pomoci a na plnění Rozvojových cílů tisíciletí. V boji
proti zvyšování rozdílů mezi bohatým severem a chudým jihem planety navrhuje oddlužit
nejchudší země. Nejkonkrétnější vizi rozvojové pomoci přináší ve svém volebním pro-
gramu Strana zelených. Vyslovuje se pro zvýšení objemu oficiální rozvojové pomoci ČR v
souladu se závazky zemí EU – tedy aby dosáhly podílu 0,34 % hrubého národního důchodu
do roku 2010 a 0,7 % do roku 2015. Zelení navrhují, aby pro správu prostředků na českou
rozvojovou pomoc byla zřízena speciální agentura. Také ODS hovoří o nutnosti sjednocení
dnes roztříštěného poskytování rozvojové pomoci.

ČÁST II: KOMENTÁŘE

// ZAHRANIČNÍ POLITIKA V PŘEDVOLEBNÍM ZRCADLE

Bohumil Doležal

V následujících řádkách vycházím ze zahraničněpolitických konceptů českých stran, které mají ve volbách naději dostat se do Poslanecké sněmovny. Jde o KSČM, ODS, ČSSD, KDU-ČSL a Zelené.

Jistý problém je, že v dobách všeobecně považovaných za období hlubokého míru, nestojí zahraniční politika v popředí zájmu veřejnosti, politické strany jí nevěnují mimořádnou pozornost a zařazují ji většinou až na poslední místo svých volebních programů. Zároveň potřeba oslovit co nejvíc lidí vede často tvůrce volebních programů ke kulatým formulacím, jejichž účelem je co nejméně popudit. Z tohoto hlediska jsou „nevolební“ programové texty, k nimž jsem musel sáhnout v případě ODS a KSČM, přímější a sdělnější a poskytují lepší informaci o stanovisku strany.

Nejprve se pokusím zformulovat jakési konstanty, na nichž stojí programové představy všech zmíněných stran, od KSČM po ODS:

- a) Žijeme v době, která má sice svá nebezpečí („mezinárodní terorismus“), ale v zásadě je to doba hlubokého míru.
- b) Existuje celá síť mezinárodních institucí a organizací, které jsou schopny zajistit České republice bezpečí, politický a hospodářský rozvoj a prosperitu (OSN, NATO, EU, OBSE).
- c) Uspořádání světa a Evropy, v němž žijeme, vzniklo bezprostředně po druhé světové válce, kdy svět dostal jakoby definitivní tvar. „Konec bipolárního světa“, o němž mluví Modrá šance, je vlastně jen návrat k situaci bezprostředně po druhé světové válce. Franklin D. Roosevelt, který společně se Stalinem tento pokus o nový svět utvářel, se žádným „bipolárním světem“ nepočítal.
- d) Rozdíly mezi českými politickými stranami jsou jen v tom, na jakou mezinárodní instituci v rámci tohoto konceptu kladou důraz: ODS doporučuje opřít se v rámci transatlantického spojení o NATO a bilaterální vztahy v rámci EU; zároveň z gruntu předělat EU, která má nezřízené ambice. KDU-ČSL a ČSSD zdůrazňují zároveň potřebu další integrace EU i transatlantické spolupráce, rozdíl snad může být v tom, že křesťanští demokraté kladou na transatlantickou spolupráci o něco větší důraz. Toto stanovisko zhruba odpovídá současné zahraniční politice České republiky. Zelení preferují další integraci EU s důrazem na vybudování vlastní bezpečnostní a obranné politiky, která by měla konkurovat politice USA v této oblasti, kterou považují za nezodpovědnou. Tento koncept je jakoby zrcadlovým obrazem konceptu ODS. A konečně komunisté vehementně odmítají transatlantickou spolupráci i NATO, o něco méně kriticky se staví k EU a kladou důraz jednak na OSN a její základní dokumenty, jednak na OBSE. (Nemohu si odpustit poznámku, že nepříliš skrytým cílem této politiky je znovu českou společnost odříznout od Západu.)

Obávám se, že všechny tyto zahraničněpolitické koncepce vycházejí ze zcela mylných předpokladů.

Za prvé: nežijeme v době hlubokého míru. Krátké mezidobí po pádu ruského komunistického impéria, charakterizované bezvládím a hledáním, skončilo nejpozději 11. září 2001.

Islámský terorismus je jen špičkou ledovce, jde o nejviditelnější součást hnutí, které ohrožuje bohaté západní demokracie a představuje větší nebezpečí než kdysi Hitler (je třeba sem ovšem započíst i nenápadnější jihoamerické emancipační hnutí, v jehož rámci přichází znovu ke slovu i zmrtvýchvstalý Fidel Castro). Je to emancipační hnutí chudých společností proti bohatým, podložené nesmiřitelnou ideologií, jejímž cílem není „spravedlivěji přerozdělit“ bohatství, nýbrž bohaté společnosti zničit a jejich bohatství si присvojit. Toto hnutí je živeno „špatným svědomím“ vyspělých demokratických společností. V důsledku různých jurodivých ideologií – např. marxismu – je spousta lidí na Západě přesvědčena, že demokratická společenství nedosáhla své prosperity korektním způsobem.

Zvolená forma boje je neobyčejně účinná a Západ proti ní dosud nevyvinul dostatečnou obranu. Jde o kombinaci teroristických útoků, ohrožujících západní společenství „zevnitř“, s ekonomickým nátlakem (země zachvácené emancipačním hnutím disponují zdroji energie, na nichž je Západ závislý, protože ty své vyčerpá).

Obojakou roli hraje v této situaci Rusko a Čína. Obě země se ideově odlišují od západního světa a mají vlastní velmocenské ambice. Přitom Evropa se vlastně chtě nechtě vydala Rusku na milost a nemilost, pokud jde o přísun energetických surovin. Čína je naopak na dovozu ropy a zemního plynu závislá, zato prožívá neobvyklý hospodářský boom, který usvědčuje z omylu ty, kteří se domnívají, že bouřlivý hospodářský rozvoj nutně vede k rozvoji demokracie. Obě země chápou západní svět jako nepřijemnou konkurenci a v jejich zájmu je jeho maximální oslabení. V současné době se snaží blokovat na mezinárodním fóru pokusy Západu o obranu proti hrozícímu nebezpečí (Írán).

Už z toho je zjevné, že situace je úplně jiná než po druhé světové válce. Druhá světová válka je překonána, zasuta a odložena ad akta. Nebezpečí, které Západu hrozí dnes, je větší. Rezidua poválečného uspořádání ve vztahu mezi demokratickými státy Západu (permanentní „poraženost“ Německa) mohou vést k neblahým následkům (viz německý pacifismus v iráckém konfliktu a vstřícnost vůči Putinovu Rusku). Západ je vnitřně rozpolcen kvůli tomu, že je neschopen osvobodit se od své minulosti tím, že ji věčně zhodnotí.

Všechny instituce, o něž se opírají zahraničněpolitické programy českých politických stran, jsou produkty poválečného období a studené války, tedy něčeho, co nenávratně skončilo. OSN se opírá o nesmyslné utopické zásady a je v rozhodujících chvílích bezmocná a nefunkční. Evropská unie je v krizi. NATO si přeje hrát roli světového mírotvorce, ačkoli k tomu ve světě neexistuje dostatečný konsensus: stačilo by, kdyby hájilo životní zájmy Západu v novém konfliktu. Připomínám pro jistotu, že k Západu už patnáct let znovu patříme i my.

Realistická zahraniční politika nemůže ignorovat tyto skutečnosti.

// ZAHRANIČNĚPOLITICKÁ TÉMATA V ČESKÝCH VOLBÁCH 2006

Jiří Pehe

Roli zahraničně politických témat ve volbách do Poslanecké sněmovny v červnu 2006 lze analyzovat na několika různých úrovních: postavení a rozpracování těchto témat ve volebních programech českých politických stran, skutečné akcentování zahraničněpolitických témat ve volební kampani a důležitost témat z oblasti zahraniční politiky ve vztahu k veřejnosti. Zajímavý úhel pohledu nabízí i srovnání s minulými volbami v roce 2002.

// ZAHRANIČNÍ POLITIKA V PROGRAMECH

Pokud jde o zahraničněpolitická témata ve stranických programech, lze mezi hlavními politickými stranami najít nejdůležitější rozdíly v jejich představách o vztazích k Severoatlantické alianci, k Evropské unii a k USA. Zatímco Česká strana sociálně demokratická (ČSSD), Občanská demokratická strana (ODS) i Křesťanská a demokratická Unie-Československá strana lidová (KDU-ČSL) trvají na pokračující účasti České republiky v NATO a chtějí spolupráci v rámci této obranné aliance dále prohlubovat, Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM), jakož i Strana zelených (SZ) mají odlišné představy.

KSČM je proti dalšímu setrvání České republiky v NATO. Postoj zelených je sofistikovanější: chtějí NATO nahradit novým systémem evropské kolektivní bezpečnosti.

Ve vztahu k EU se spolu naopak v zásadě shodnou ČSSD, KDU-ČSL a SZ a odlišné postoje nabízejí ODS a KSČM. Zatímco první tři strany jsou s různými mírami důrazu pro prohlubování další evropské integrace (i když všechny obligatorně zároveň zdůrazňují důslednou obhajobu českých zájmů v rámci EU), ODS i KSČM mají k EU komplikovanější vztah.

KSČM vidí EU nadále jako projekt, k němuž je třeba přistupovat s opatrností, protože EU je podle komunistů výrazem globalizace nadnárodního kapitálu. Zároveň ale KSČM uznává některé dimenze evropské spolupráce jako výhodné pro prosazování sociálních témat.

ODS je i ve svém programu skeptická k dalšímu prohlubování politické integrace v rámci EU. Její představa budoucí EU je blízká jakési zóně volného obchodu, v níž by si národní státy podržely svou suverenitu. Stejně jako některé další strany je i ODS pro další rozšiřování EU, ale tento proces vidí především jako určité rozředování EU, které může oslabit proces politické integrace.

ODS také více než ostatní strany zdůrazňuje obhajobu národních zájmů ve vztahu k EU.

Jako protiváhu k další integraci v rámci EU zdůrazňuje ODS posílení transatlantických vztahů. Dobrou spolupráci s USA sice zdůrazňují i ČSSD a lidovci, ale jejich důraz na tuto spolupráci je méně výrazný. Komunisté jsou tradičně protiameričtí. Jistá opatrnost ve vztahu k USA je patrná i v programu zelených.

Pokud jde o spolupráci se zbytkem světa či bilaterální vztahy se sousedy, žádná velká politická strana výrazně nepřekvapila. V jejich programech nenajdeme nové iniciativy, například ve vztahu k Visegrádské skupině nebo k Německu. V programech většiny stran převládá značný stupeň pragmatismu, i pokud jde o spolupráci s ekonomicky významnými zeměmi, které ovšem porušují lidská práva.

// SKUTEČNÁ DISKUSE O ZAHRA NIČNĚPOLITICKÝCH TĚMATECH

Volební kampaň v roce 2006 se vyznačovala tím, že zahraničněpolitická témata byla ve srovnání s minulostí ještě více odsunuta na vedlejší kolej. Zatímco například v minulých volbách hrálo poměrně důležitou roli téma budoucího vstupu do Evropské unie, téma sudetských Němců (tedy vlastně téma vztahů s Německem), a doznívalo téma problematických vztahů s Rakouskem, v roce 2006 žádné ústřední zahraničněpolitické téma nelze najít.

Všechny nekomunistické strany sice reagovaly na potlačování demokracie v Bělorusku a na Kubě, ale ve veřejných vystoupeních politických stran nezískala tato témata více pozornosti. Všechny české politické strany také téměř zcela ignorovaly pokračující krizi v Iráku nebo sílící krizi okolo iránského jaderného programu.

V pozadí zůstalo i téma EU. Debata o budoucí podobě EU, o možném přijetí či nepřijetí nějaké nové evropské ústavy, o začlenění Turecka, nebo o roli České republiky v rámci EU se v průběhu volební kampaně téměř nekonala. Možná tomu tak bylo i proto, že průzkumy veřejného mínění opakovaně ukazují, že téma EU není pro většinu lidí politicky atraktivní.

Téma sudetských Němců a jejich reálných nebo domnělých nároků se naprosto vypařilo, stejně jako se obecně vypařilo rozdmýchávání nacionalistických vášní, které dominovalo kampani v roce 2002. O určité rétorické přesahy směrem k evropským sousedům se čeští politici pokoušeli především ve snaze interpretovat volby v různých evropských zemích ve svůj prospěch nebo v neprospěch soupeřů.

ODS se snažila ještě před začátkem volební kampaně vytlouct politický kapitál z vítězství strany Právo a spravedlnost v Polsku – až do doby, než se ukázalo, že tato strana není skutečně pravicová a navíc neváhá spolupracovat s politickými extrémisty.

ČSSD se zase snažila získat politické body poukazy na volební úspěchy levice v Maďarsku a Itálii. Příklad velké koalice v Německu byl zase občas uváděn jako možné řešení případného politické paty v Česku.

Nejviditelnějším zahraničněpolitickým tématem se paradoxně staly pokusy ministra zahraničí Cyrila Svobody o nátlak na USA a Kanadu v otázce zrušení víz pro české turisty. Cílem bylo ukázat současnou vládu a (zejména) KDU-ČSL jako silné obránce zájmů českých občanů i ve vztazích s mnohem většími zeměmi.

Zahraničněpolitickým tématem svého druhu se také stalo téma ekonomické: obří investice korejské automobilky Hyundai na severní Moravě. Zatímco zástupci vládní koalice, zejména ČSSD, se snažili tuto investici ze všech sil získat (a také čelili kritice, když tato investice byla ohrožena), opozice důležitost investice poněkud zlehčovala. ODS je koneckonců ve svém programu proti investičním pobídkám. V tomto kontextu byl zajímavý určitý vnitřní konflikt v ODS: zatímco centrální vedení strany se stavělo k investici poměrně chladně, vedení severomoravského kraje, které je v rukou ODS, za tuto investici bojovalo společně s vládou.

// DŮLEŽITOST ZAHRA NIČNĚPOLITICKÝCH TÉMAT VE VZTAHU K VEŘEJNOSTI

Důvodů, proč politické strany v podstatě zcela rezignovaly na diskusi o zahraničně politických tématech, je několik. Především se opakovaně ukazuje, že zahraniční politika zajímá českou veřejnost jenom tehdy, když se jí nějak přímo dotýká. S výjimkou otázky zrušení víz do USA a Kanady se takové téma na začátku roku 2006 nevynořilo.

V minulosti se též ukázalo, že česká veřejnost docela dobře rozlišuje mezi skutečnými a virtuálními tématy. Například téma tzv. sudetské hrozby, na němž postavila v oblasti zahraničních vztahů svou kampaň v roce 2002 ODS, se politicky nezúročilo. Navíc se ukázalo, že takto uměle vytvořené téma, v němž se mají skrývat hrozby českému národu, nakonec mnohem lépe dokáže využít KSČM. Lze říci, že nacionalistická kampaň v roce 2002, kterou spustila ODS, nakonec posílila právě KSČM.

Další potíž s větším akcentováním zahraniční politiky spočívá i v tom, že Češi zůstávají i 16 let po pádu komunismu poměrně uzavřenou společností se silnou tendencí k provincionalismu. Když se zahraničněpolitické téma netransformuje do jasně sdělitelných výhod nebo nevýhod, většinu populace příliš nezajímá. To platí zejména o EU. Česko je po dvou letech členství dobře integrovanou zemí; některé nedostatky (například omezený pohyb pracovních sil pro nováčky) je vyvažován zřetelnými přínosy, jako bude například příliv více než 600 miliard českých korun z rozpočtu EU v letech 2007–2013. Diskuse o větší nebo menší integraci EU většinu Čechů nechávají chladnými.

// OTÁZKA KONTINUITY

S výjimkou KSČM neobsahuje zahraničněpolitický program žádné větší strany natolik radikální požadavky, že by se bylo nutné obávat zásadní diskontinuity, pokud by taková strana stála v čele vlády. Navíc poměrný volební systém zaručuje, že i příští vláda bude vládou koaliční, sestávající buď ze dvou nebo ze tří stran.

Některé radikálnější postoje ODS ve vztahu k EU by tak byly otupeny nejenom koaliční smlouvou (všichni případní partneři ODS jsou proevropští), ale také politickou praxí. Coby strana, která stojí v čele vlády, by ODS rychle narazila na mantinely reálné politiky. Navíc ODS je ve vztahu k EU stranou poněkud schizofrenní: její centrální vedení je k EU mnohem skeptičtější než regionální politici. Lze očekávat, že pragmatické postoje regionálních politiků by se v případě nástupu ODS k moci začaly razantně prosazovat na úkor ideologického (a nikdy uspokojivě zdůvodněného) euroskeptismu centrálního vedení.

Realita koaliční politiky by bezpochyby otupila i radikální požadavky Strany zelených ve vztahu k NATO. Jinými slovy: v tomto bodě zeleným žádný koaliční partner neustoupí (a s KSČM, která by je v tomto bodě nejspíš podpořila, odmítají spolupracovat).

Pokud by byla vytvořena například menšinová vláda ČSSD s podporou KSČM (přímá koalice se zdá být vyloučena), jistě by existoval ze strany KSČM poměrně silný tlak na ČSSD v oblasti zahraniční politiky. Je ovšem jisté, že ČSSD by nemohla bez ztráty tváře ustoupit v bodech, jako je pokračující členství České republiky v NATO a vstřícné postoje vůči EU. Komunisté by ovšem mohli nepříznivě ovlivnit zahraniční politiku nepřímo. Jejich větší zapojení do výkonu moci by mohlo odradit některé zahraniční investory a znepokojit vojenské spojence České republiky.

// VOLBY A ZAHRANIČNÍ POLITIKA

Jiří Schneider

Na první pohled je překvapivé, že nemnohá zahraniční témata, která hýbala v posledních letech domácí politikou – sudetští Němci, válka v Iráku a Evropská unie – v letošní volební kampani chybí.

Ještě v roce 2002 přijímala Poslanecká sněmovna slavná ujištění o tom, že „Benešovy dekrety si vyhasnout nenecháme“. Dnes se dokonce i pokoutní dovozy odpadu z Německa řeší na kocourkovské poměry poměrně racionálně. Protiněmecká nota by patrně překážela

těm, kteří jako občanští či sociální demokraté nebo zelení hledají oporu u spřízněných stran v Německu. Premiérovi by se obtížně chlubil o přítelem Schröderem na Řípu, ODS by se obtížně lákalo k návštěvě kancléřku Merkelovou, Zeleným by se zatěžko připouštělo, že německý systém nakládání s odpady není v praxi zcela vzorový.

A co „zrádná tenata“ Evropské unie? V předloňských volbách do Evropského parlamentu se o Evropě nemohlo nmluvit. Ovšem skutečně zahraničněpolitických témat jsme se nedočkali, šlo spíše o to, kdo dokáže lépe a průrazněji prosazovat české zájmy v Evropské unii. Dnes se ukazuje, že politické kruhy, které byly k EU nejkritičtější, nenápadně vpluly do evropské politiky ať už v Evropském parlamentu nebo prostřednictvím praktické regionální politiky. A kruhy proevropské se snaží klopotně prosazovat liberalizaci služeb a pohybu pracovních sil nebo podporu lidských práv na Kubě a v Bělorusku.

Pokusy některých politiků předvolebně tematizovat asymetrický vízový režim s USA a Kanadou naštěstí nenašly odezvu. Zdá se, že premiér pochopil, že žadatelé o víza nepředstavují velký voličský potenciál, šance na změnu je minimální a v době, kdy usiluje o pozvání do Bílého domu, by nemuselo být vhodné zatahovat vztahy s USA do předvolební kampaně. Žádné další zahraničněpolitické téma nezískalo pozornost snad kromě okrajové diskuze o přínosu investičních pobídek či o tom, kdo dokáže zajistit příznivé právní prostředí a fondy z EU. Kupodivu ani návštěva ruského prezidenta či čínského premiéra, které byly těhotné velkými tématy světové politiky, žádnou vnitropolitickou polemiku nevyvolaly. Hlavní političtí hráči patrně respektují, že konsenzus velkých ekonomických skupin se vytváří kolem vidiny ekonomických příležitostí v Rusku a Číně.

Nakonec jedinými zahraničně politickými momenty v předvolební kampani jsou návštěvy zahraničních státníků, které mají dodat lídrům státnický lesk, a srovnání s jinými státy co do úspěšnosti vnitřních politik. Například slovenská daňová či zdravotnická reforma se staly důležitými argumenty v politické debatě. Jaké tam mají dopady, je to úspěch či katastrofa, je to pozitivní nebo odstrašující příklad? Bilaterální vztahy jsou tak rukojmím vnitropolitické interpretace tamějšího vývoje.

Důvody, proč v letošní volební kampani nehrají roli zahraničněpolitická témata, tkví v povaze současné evropské i české politiky. Evropská politika se vrátila od velkých diskusí o ústavní smlouvě k praktické politice - ochrana národních trhů a monopolů, prosazování ekonomických zájmů. Francouzská a německá politika řeší složitý rébus, jak oživit ekonomiku, aniž by to znamenalo provedení nepopulárních reforem. Také česká politika je méně ideologická a více odráží rozložení zájmů. V praktické politice si nevystačíme s ideovým rozdělením české zahraniční politiky na internacionalisty, atlantisty, kontinentalisty a autonomisty podle jejich postoje k Německu a USA, jak se o to pokusil Petr Drulák (Záhada české zahraniční politiky, LN 25.2.2006). Dá se říci, že v každé dosavadní vládě jsme měli všechny typy. Obecně platí, že usilují-li politici o státnickou pózu, vystupují více konformně

s mezinárodním prostředím, než bojují-li bezprostředně o hlasy voličů. A pokušení nabíhat obavám některých skupin obyvatel, jež se cítí ohroženy vnějším evropským a světovým prostředím, patří i u nás k povinné výbavě každého politika.

Většina českých zájmových skupin nezpochybňuje to, že mezinárodní prestiž a aktivní zahraniční politika přináší větší příležitosti k prosazování zájmů státu i jeho občanů a dalších subjektů. Spor se vede o tom, kde a jak takové příležitosti hledat. Dělicí linie mezi pragmatiky, pro něž je každý kšeft dobrý, a zastánci určitých zásad, které činí zahraniční politiku předvídatelnější, se zdaleka neshodují s politickými stranami. V každé straně převažují vyznačiči jednoduché rovnice: co je dobré pro našeho sponzora, firmu z mého volebního obvodu, je dobré pro celou ČR. Pragmatici všech stran se spojují a přesvědčivě, s šibalským mrknutím argumentují: zásady a předvídatelnost zahraniční politiky jsou luxusem, který mohou dovolit velmocí, ale - mezi námi - i ony kdykoli zásady obětují bezprostřednímu zájmu. Výsadou České republiky je být "šibrem", dělat výhodný obchod s kýmkoli i za cenu paběrkování. Zahraniční politiky se pak redukuje na hledání mezer, lavírování na hraně mezinárodních norem a ohebného výkladu zahraničně-politických zájmů. Cílem může být prodej zbraní či podobného zboží třeba embargovanému kupci nebo pokus získat podporu původně principiálnímu postoji k vojenskému zásahu v Iráku pomocí vidiny politicky získaných ekonomických příležitostí. Když už tam máme vojáky, tak ať z toho alespoň něco máme, že...

Jen málo politiků si klade otázku, jaké jsou silné stránky České republiky v mezinárodní konkurenci. Odpověď totiž není povzbudivá a neodpovídá pěstované tradici nezastupitelných zlatých českých rukou. Na druhé straně poměrně exkluzivní zkušenosti získané v transformaci komunistického režimu a totálně postátněné ekonomiky nám připadají tak trochu pod naši úroveň. Podceňujeme možnosti, které nám takové know-how přináší, a kredit, který v zahraničí získali někteří čeští představitelé, kteří prokázali, že držet se určitých zásad může být v souladu s národním zájmem země naší velikosti. Debata o tom, jaké principy to mají být, není a nebude věcí jedné volební kampaně, ale soustavné veřejné debaty o aktuálních krocích zahraniční politiky.

ČÁST III: DOPORUČENÍ

//

Sestavil tým analytiků a spolupracovníků Výzkumného centra Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) ve složení: Václav Nekvapil a Antonín Berdych (editoři), Cyril Bumbálek, Jana Hecová, Simona Hlaváčová, Jakub Klepal, Romana Lantorová, Jan Marian, Filip Moravec, Václav Prášil, Michal Procházka, Pavel Příkryl, Martin Shabu, Ondřej Soukup, Karel Svoboda, Jan Šnidauf, Michal Thim a Luboš Veselý.

// PODOBA EVROPSKÉ UNIE

- Evropskou unii je nutno chápat jako prostor, ve kterém může Česká republika nejlépe uplatňovat své zájmy, cíle a strategie.
- Je v zájmu ČR, aby EU byla funkčně politicky integrovaným, demokratickým a svými občany kontrolovaným celkem s liberální ekonomikou bez vnitřních bariér, který na mezinárodní scéně vystupuje jednotně jako jeden z nejvýznamnějších globálních hráčů.
- Další politická integrace evropského kontinentu nemá mimo EU alternativu. Česká republika by se měla na evropské scéně zasazovat o takovou další integraci, která zefektivní dosavadní rozhodovací mechanismy EU a omezí vliv byrokracie ve prospěch volených zástupců. Evropská unie musí být akceschopná i s více než 27 členskými státy, fungující současně nejen jako regionální, ale i světová politická a ekonomická mocnost.
- Česká republika nemůže ve své zahraniční politice operovat se stanovením finality evropského integračního procesu, protože ta musí být jednak výsledkem kompromisu všech členských států a navíc v rychle se měnícím světě není její definitivní stanovení ani možné. Měla by však do těchto jednání vstupovat s vlastními představami o svých zájmech a prioritách a o vhodné institucionální reformě, které hodlá prosazovat. Takto nastavený rámec by však měl být dostatečně široký na to, aby do něj mohla každá vláda promítnout své politické představy a preference při zachování elementární kontinuity a předvídatelnosti české pozice.
- Česko by se mělo vyvarovat podpory pokusů o tzv. „vícerychlostní“ Evropu, tedy vytvoření újeji integrovaného centra uvnitř stávající EU. Je v politickém i ekonomickém zájmu ČR zůstat součástí jádra EU, být v centru rozhodovacích procesů, nedostat se na okraj procesu evropské integrace.
- Zároveň je třeba, aby ČR aktivně působila proti pokusům některých států západní Evropy budovat „tvrdé jádro“ EU na bázi eurozóny a harmonizace sociálních a daňových předpisů. Takovéto protekcionistické kroky by vážně narušovaly princip rovnosti a solidarity členských států a podvazovaly by volný trh.
- ČR by neměla klást překážky současným kandidátským zemím (tj. Chorvatsku, Makedonii a Turecku) v jejich přibližování se k EU a po úplném a prokazatelném splnění Kodaňských kritérií také jejich plnému členství. Stejnou příležitost by měla dostat též Ukrajina, země západního Balkánu, Moldavsko a Bělorusko, budou-li si to v budoucnu přát.
- Představa o prioritách ČR v EU musí být založena na kompromisu mezi klíčovými politickými silami. Měla by mít také podporu informované veřejnosti, získanou vhodnou interaktivní komunikační strategií. Dosavadní vládní Koncepce informování o evropských záležitostech by měla být lépe koordinována a provázána i s jinými komunikačními kanály (na úrovni obcí, krajů, profesních sdružení, masmédií a nevládních organizací).

- V zájmu zpřehlednění právního prostředí EU by ČR měla podporovat proces revize *acquis communautaire* započatý předsedou Evropské komise José Barrosem.

// ČESKÉ PŘEDSEDNICTVÍ 2009

- Česká republika bude v první polovině roku 2009 jako druhá postkomunistická země předsedat Radě Evropské unie. Předsednictví tak musí být prioritou české politiky. Nejedná se totiž jen o čistě zahraničněpolitickou záležitost, ale z velké části též o politiku fakticky vnitřní.
- Předsednictví České republiky v Radě EU by mělo být zasazeno do širšího koncepčního rámce české zahraniční politiky. ČR by si měla v náležitém předstihu ujasnit rámcové priority svého předsednictví a zajistit si pro ně podporu států, které budou Radě EU předsedat před ní (Slovinsko, Francie) a těmi, které ji budou následovat (Švédsko, Španělsko).
- Úspěšné zvládnutí předsednictví vyžaduje též kvalitní přípravu státní správy a dobře fungující koordinaci mezi ministerstvy, diplomaty (v institucích EU i v rámci MZV ČR), nižšími složkami státní správy a samosprávou a politickou reprezentací. Za tímto účelem se jeví jako nejučelnější zřízení zvláštní sekce při Úřadu vlády ČR, která by ze své povahy centrální instituce státní správy nejefektivněji koordinovala jak věcnou (odbornou, komunikační a jazykovou přípravu), tak politickou přípravu na předsednictví i předsednictví samé. Stávající Národní program vzdělávání zaměstnanců ve správních úřadech k zajištění předsednictví ČR v Radě EU je dobrým základem pro zajištění předsednictví ČR z hlediska lidských zdrojů, na který by příští vláda měla navázat.
- Z hlediska koordinace českého předsednictví bude pravděpodobně nutné převedení některých pravomocí v evropských záležitostech z MZV ČR na Úřad vlády ČR. Zároveň musí dojít k prověření efektivity a kompetencí všech oddělení zabývajících se evropskou politikou v celé státní správě. Nezbytná bude též úzká součinnost státní správy s kapacitně posílenou Stálou misí ČR při Evropské unii.
- U příležitosti svého předsednictví by ČR měla v zájmu efektivity zvážit trvalé převedení koordinace evropské agendy na Úřad vlády ČR, neboť se z větší části jedná o oblasti, které s klasickou zahraniční politikou nemají souvislost.
- Předsednictví by nemělo být opomenuto ve vládní komunikační kampani. Vysvětlení jeho funkce, možností a priorit ČR pro období leden–červen 2009 by mělo být adekvátním způsobem sděleno veřejnosti.
- Úspěch ČR na evropské scéně je výrazně ovlivňován kvalitní personální politikou země vůči lidem pracujícím v institucích EU. Žádoucí je zvláště systematická příprava uchazečů

o práci v evropských institucích, tj. národních expertů, ale i zaměstnanců unijních institucí. Česká republika by měla jednak zdokonalit informační servis uchazečům, zajistit pro ně poradenské služby (včetně zprostředkování zkušeností od českých zaměstnanců již v EU působících), organizovat semináře a školení usnadňující jim přípravu na přijetí.

- Úspěch a vysoký podíl českých občanů v evropských institucích je základem hlavně pro neformální cesty prosazování zájmů země v prostředí EU. Schopnost ČR využívat tyto cesty významně ovlivní úspěšnost českého předsednictví v Radě EU.
- Mezi prioritami ČR by rozhodně neměla chybět zásadní reforma Společné zemědělské politiky a otázky spojené s podporou demokratických přeměn zejména ve východní Evropě.

// EVROPSKÁ EKONOMICKÁ INTEGRACE

- V zájmu České republiky je plná liberalizace evropského trhu. Klíčové je držet se konzistentně čtyř základních svobod a jejich plným dosažením podmiňovat další rozšiřování i prohlubování EU. Vnitřní trh je třeba vnímat hlavně jako příležitost, jak posílit konkurenceschopnost hospodářství členských států v globálním měřítku. Zvláště volný pohyb služeb musí být lépe prosazován, protože rozvoj terciárního sektoru je nezbytný právě pro konkurenceschopnost země.
- Česko jako otevřená ekonomika by mělo k tomuto účelu zformovat „liberální koalici“ uvnitř EU, ale vyvarovat se toho, aby se skládala jen z „nových“ členských zemí. Musí aktivně jednat i se západoevropskými zeměmi o tom, jaký model je pro ně přijatelný a výsledný kompromis prosazovat na evropské scéně.
- Z krátkodobého hlediska musí ČR usilovat o zrušení přechodných omezení na volný pohyb osob pomocí aktivní bilaterální diplomacie a ve spolupráci s dalšími zeměmi Visegrádské skupiny. Úspěchy na tomto poli jsou klíčové pro udržení podpory veřejnosti evropskému integračnímu procesu. ČR musí jít příkladem a nezavádět přechodná omezení volného pohybu pracovních sil pro budoucí nové země EU (Bulharsko a Rumunsko). Konsekventní postoj v této otázce dodá důvěryhodnosti české pozici při úsilí o odstranění všech bariér pohybu pracovních sil. Také pro českou ekonomiku bude otevření pracovního trhu přínosné a posílí její konkurenceschopnost.
- Česká republika by měla usilovat o vstup do eurozóny do konce následujícího řádného volebního období, jelikož euro již dnes představuje druhou světovou rezervní měnu a je zároveň jedním z klíčových faktorů konkurenceschopnosti na evropském trhu. Tomuto cíli by měla přizpůsobit také svojí rozpočtovou politiku. Přijetí společné měny euro rovněž vyžaduje dlouhodobou informační kampaň ve společnosti.

- ČR se musí stavět proti dalšímu rozvolňování kritérií daných Paktem stability a růstu. Přijetím eura se totiž stane do velké míry závislá na makroekonomické stabilitě a rozpočtové disciplíně ostatních zemí eurozóny.
- Česká republika by měla počítat s tím, že se během několika let – pravděpodobně již v příštím rozpočtovém období (po roce 2013) – stane čistým plátcem do rozpočtu EU. Musí se proto intenzivně zasazovat o reformu evropského rozpočtu a za tímto účelem iniciovat multilaterální jednání s dalšími zeměmi v čele s Velkou Británií.
- Především je nutná zásadní revize Společné zemědělské politiky, která dnes již ztratila svůj prvotní význam zajištění zemědělské soběstačnosti kontinentu a poměr přerozdělování evropských dotací je dnes zjevně nespravedlivý. Tento stav se navíc bude dále zhoršovat s procesem dalšího rozšiřování EU. Uzavřený evropský agrární trh je navíc drahý pro evropské spotřebitele, omezuje konkurenční prostředí a nepřímo pomáhá udržovat chudobu v mnoha oblastech rozvojového světa závislých na zemědělském exportu.
- Restrukturalizace výdajů evropského rozpočtu musí vést k podpoře znalostní ekonomiky tak, aby postupovala všemi politikami EU. Česká republika nedisponující ani dostatkem surovin ani rozvinutým zemědělstvím nemá jinou volbu pro zajištění svého ekonomického růstu, než jsou investice do vzdělané a kvalifikované pracovní síly.

// VNĚJŠÍ VZTAHY EU

- V bezpečnostní oblasti by dominantní roli měla hrát transatlantická vazba, v zahraničněpolitické orientaci země by ČR měla využívat především nástrojů společné evropské zahraniční politiky.
- Zároveň se Česká republika musí důsledně stavět proti oddělování evropské a transatlantické bezpečnosti, stojící na koordinaci v rámci NATO.
- V zájmu efektivity české zahraniční politiky je reforma Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP). ČR by měla podporovat institucionální posílení a změny v rozhodování SZBP, které současně výrazně neoslabí manévrovací prostor české zahraniční politiky – konkrétně vznik funkce ministra zahraničních věcí EU a samostatného evropského diplomatického sboru.
- Česko by mělo podporovat a aktivně se zapojovat do dalšího rozvoje evropských obranných schopností (např. vojenské mise EU), ale současně trvat na „atlantické“ orientaci politiky. Je třeba se vyvarovat toho, aby atlantickou koalici uvnitř EU tvořily téměř výhradně nové členské země, jak tomu bylo během války v Iráku. Strategickým cílem české zahraniční politiky by měla být integrace Německa do této koalice.

- ČR by se měla zasadit, aby Evropská unie institucionálně i finančně posílila Evropskou politiku sousedství (ENP) jako nástroj demokratizace a podpory transformace zemí východní Evropy, Kavkazu a Středomoří.
- Česká republika by se měla aktivně zapojit do procesu Euro-středomořského partnerství (Barcelonský proces). Prvním krokem je stanovení priorit, na kterých by ČR chtěla svojí roli v partnerství stavět. Nejvhodnější by bylo české politické angažmá v otázkách demokratizace regionu, doplněné o rozšíření některých prvků transformační spolupráce na území pod Palestinskou samosprávou.

// OBČAN A EVROPSKÁ UNIE

- V případných jednáních o změně rozhodovacích mechanismů uvnitř EU je třeba, aby ČR prosazovala další posílení pravomocí Evropského parlamentu (EP). Česká republika by současně měla lépe využívat potenciál EP pro prosazování svých zájmů v koordinaci se svými zástupci v Radě ministrů.
- V zájmu ČR je zlepšení demokratické kontroly evropských institucí posílením pravomocí přímo volených orgánů a orgánů, které reprezentují občanskou společnost (Hospodářská a sociální rada, Výbor regionů). Krizi důvěry vůči institucím a politikám EU, která je prohlubována deziluzí z uzavřených trhů práce a vzdáleností evropských institucí od běžných problémů občana, je třeba překonat posílením vlivu občanů na chod EU.
- ČR by se měla zasazovat o ustavení evropského statusu pro nevládní organizace (tzv. status evropské asociace). Jedná se o krok, který významným způsobem posílí možnosti transnacionální spolupráce nevládních organizací a pomůže jim stát se partnery evropských politických a ekonomických institucí.
- Strategicky je třeba podporovat maximální posilování principu subsidiarity ve všech politikách EU, a to i přes hranice členského státu (především formou příhraniční spolupráce na všech úrovních).
- ČR by měla aktivněji získávat zkušenosti s čerpáním prostředků z evropských fondů v zahraničí, aby následnými reformami zlepšila absorpční schopnost jejich příjemců v České republice.

// TRANSATLANTICKÉ VZTAHY

- Pevná transatlantická vazba musí zůstat pilířem české bezpečnostní politiky.
- Česko musí trvat na koordinaci mezi NATO a EU při identifikaci a odvracení politických a bezpečnostních hrozeb a rizik.

- Atlantická orientace ČR by měla být viditelná i v rámci EU. Současně by se však česká diplomacie měla zaměřit na ujištění evropských spojenců ČR, že pevná transatlantická vazba není v rozporu s českými závazky v rámci SZBP Evropské unie, naopak že je jejich posílením.
- Česko by se mělo zasadit o posílení strategické diskuse mezi USA a Evropou o globálních (zejména bezpečnostních) otázkách a podporovat institucionální iniciativy v tomto ohledu.
- Ukrajina a Gruzie, později i Bělorusko a Moldavsko by měly dostat příležitost vstoupit do NATO, budou-li si to přát. Měly by se přibližovat standardům Severoatlantické aliance, která musí být principiálně otevřená k regionálně a kulturně blízkým zemím. NATO by těmto státům mělo poskytnout plnou předvstupní pomoc v rámci programů Partnerství pro mír a MAP (Membership Action Plan).
- Česká diplomacie by měla vytrvat ve svém úsilí o zrušení vízové povinnosti ze strany USA a Kanady, nikoli však za použití neadekvátních diplomatických prostředků a prohlášení.
- Politického spojení je třeba využít také v ekonomické rovině. Proto je nutné více podporovat investice směřující z USA do ČR zejména v oblasti výzkumu a služeb s vysokou přidanou hodnotou.

// STŘEDOEVROPSKÁ SPOLUPRÁCE

- Česko by mělo chápat střední Evropu jako přirozený prostor své sousedské politiky.
- Země Visegrádské skupiny mají podobnou historickou zkušenost, ale liší se v mnoha svých strategických zájmech. Proto by měla středoevropská spolupráce být v zahraniční politice chápána jako nástroj prosazování společných zájmů zejména vůči zemím východní Evropy a Balkánu.
- Česká republika by měla dále koordinovat se zeměmi Visegrádské skupiny společný vstup do schengenského prostoru.
- Země Visegrádské skupiny by měly rozšířit možnosti přímého čerpání prostředků z Mezinárodního visegrádského fondu na projekty nevládních organizací z Běloruska, Moldavska a Ukrajiny. Smysl skupiny jako politického uskupení zaměřeného na demokratickou transformaci postkomunistických zemí by tak byl zachován. Středoevropské země (včetně ČR) by si navíc významně rozšířily možnosti aktivní participace na demokratizaci východní Evropy, čímž by si vytvořily prostor pro uplatňování svého politického i ekonomického vlivu.
- Země Visegrádské skupiny by měly trvat na principech společné vízové politiky Evropské unie a měly by koordinovaně vyvíjet tlak na jednotný postup celé EU vůči třetím zemím (např. USA, Kanada).

// VÝCHODNÍ EVROPA A RUSKO

- ČR by se měla v rámci Evropské unie profilovat v otázkách východní politiky.
- Tento region musí zůstat jednou z priorit české zahraniční politiky z řady důvodů (energetika, ekonomika, rozšíření EU, migrace atd.).
- Zájmem ČR je stabilní a demokratické Rusko, Ukrajina, Bělorusko, Moldavsko i země kavkazského regionu. Je třeba rovněž aktivně upozorňovat na demokratický deficit v některých těchto zemích.
- ČR by měla přistupovat k postsovětskému regionu principiálně jako k regionu samostatných a suverénních států a respektovat specifika jednotlivých zemí.
- Česká republika musí i nadále poskytovat politickou i finanční podporu demokratickým silám, nevládním organizacím a svobodným médiím v regionu především prostřednictvím dotačních titulů zaměřených na projekty z oblasti transformační spolupráce.
- Rusko je prioritní zemí celého regionu. Jeho ekonomický a politický význam by měla Česká republika respektovat. Česko by však mělo trvat na otevřeném dialogu o lidských právech a otázkách demokracie především na platformě summitů mezi Ruskou federací a Evropskou unií. Česká republika by měla v rámci EU apelovat na větší otevřenost Ruska ohledně otázek spojených s čečenským konfliktem.
- Zájmem ČR je, aby se země východní Evropy a Kavkazu přibližovaly evropským standardům ve všech oblastech – především v oblasti ochrany lidských práv, odbourávání obchodních bariér, harmonizace své legislativy s evropským právem a v přejímání bezpečnostních standardů Severoatlantické aliance.
- V případě Ukrajiny by se Česká republika měla zaměřit na pomoc tamní vládě a společnosti zvládnout období transformace a politicky podporovat ukrajinské ambice na integraci do euroatlantických struktur.
- V případě Moldavska je ve hře také evropská bezpečnost. V českém zájmu je vyřešení problému Podněstří, zejména zamezení nelegálního obchodu se zbraněmi, lidmi, drogami a nebezpečnými materiály a jejich šíření do zemí Evropské unie i mimo ni. Tento problém získá na důležitosti zvláště po vstupu Rumunska do Evropské unie. Česká diplomacie by měla na evropské scéně aktivně upozorňovat na naléhavost řešení situace v Podněstří a snažit se, aby se Evropská unie stala z dosavadního pozorovatele přímým účastníkem jednání o řešení podněsterského konfliktu.
- Česká zahraniční politika by měla aktivně podporovat suverenitu a územní celistvost Moldavska a Gruzie. Ruská federace by měla být Evropskou unií důsledněji vyzývána k respektování svých mezinárodních závazků a nevměšování se do situace v Podněstří a v Abcházii. Vhodnými místy, kde by se tohoto aktivního dialogu s Ruskem měla Česká republika účastnit, je především Rada Evropy a Rada NATO-Rusko.

- Zvláštním případem v rámci české východní politiky je Bělorusko. Zde je třeba pokračovat v politické i finanční podpoře běloruské demokratické opozice prostřednictvím dobře nastaveného systému transformační spolupráce a obecně principální politiky vůči této zemi. Je třeba, aby ČR intenzivně pomáhala rozvoji běloruské občanské společnosti a nezávislých médií. V tomto smyslu je vhodné zvýšit prostředky určené na provoz Evropského rádia pro Bělorusko vysílajícího ze zahraničí a na podporu nevládních iniciativ.
- Vztah Evropské unie vůči Rusku by měl být založen na rovnoprávnosti. Za tímto účelem je třeba na evropské scéně (spolu se spojenci nejen ze střední Evropy) posilovat aktivní českou politiku vůči Ruské federaci. Bilaterální vztahy se mají odehrávat převážně na úrovni EU-Rusko.
- V případě Kavkazu nemá být prioritním zájmem ČR a EU pouze stabilita, ale rovněž demokratizace regionu.

// BLÍZKÝ VÝCHOD

- Česká republika se musí zasazovat o podporu současných vnitřních procesů demokratické transformace v zemích Blízkého východu (např. v Egyptě nebo Sýrii) podobným způsobem, jako to činí ve vztahu k zemím východní Evropy. Tuto pozici by ČR měla prosazovat i na poli EU.
- Konkrétní kroky vládnoucích režimů těchto zemí vedoucí k omezování lidských a občanských práv nesmí zůstat bez kritiky, ČR se k nim musí odmítavým způsobem vyjadřovat.
- Nenásilné projevy politického islámu ani jeho samotnou existenci nelze paušálně odsuzovat. Místo toho je česká diplomacie musí vnímat v kontextu a s ohledem na místní specifika. Na místě je jistá míra respektu, zejména pokud je vzestup islamismu důsledkem demokratického vývoje. Současně je však nutné stanovit jasné hranice tolerovatelnosti těchto sil (násilí, neochota k dialogu, odmítání základních demokratických principů). ČR by měla podporovat politiku integrace těch islamistů, kteří respektují demokratické standardy.
- ČR by měla zůstat v orgánech Evropské unie věrna své pověsti státu, který se dokázal osvobodit od komunistické totality a netoleruje totalitarismus ani jiné formy porušování lidských práv nikde na světě.
- V záležitostech Euro-středomořského partnerství musí ČR trvat na důsledné aplikaci principů Evropské politiky sousedství (tj. především podmíněnosti a diferenciaci), a to se všemi důsledky pro vztahy mezi EU a dotyčnými zeměmi a pro poskytovanou hospodářskou pomoc.

- Ve vztahu k izraelsko-palestinskému konfliktu má česká diplomacie možnost využít svých tradičně dobrých vztahů s oběma stranami konfliktu. Měla by zaujmout nepřed-pojatou pozici vůči účastníkům konfliktu i jejich mezinárodním patronům (USA resp. arabským zemím) s určitým – byť geopolitickým významem ČR limitovaným – potenciálem coby zprostředkovatel.
- Týchž předpokladů by měla ČR využít k podpoře oboustranně přijatelných řešení a multilaterální diplomacie namísto jednostranných kroků. V tomto smyslu může Česko zhodnotit své členství v Evropské unii, která má v zemích Blízkého východu významný kredit díky svému principiálnímu respektu k mezinárodnímu právu.
- Vládu Hamásu nelze uznat, dokud se nezřekne svého cíle zničit Izrael, své oficiální i technické podpory terorismu a neprojevívůli respektovat a praktikovat demokratické principy. EU nesmí přehlížet základní životní potřeby palestinského obyvatelstva, na druhou stranu podpora vlády hnutí Hamás je až do splnění uvedených podmínek nepřijatelná.
- Ve věci iránského jaderného programu by měla ČR prosazovat na půdě EU takové řešení, které poskytne dostatečné a definitivní záruky, že jaderný program nebude v budoucnu zneužit k výrobě nukleárních zbraní. Žádoucí je rovněž otevřený dialog s Íránem a politická podpora umírněných a pragmatických sil v rámci iránského režimu, které preferují racionální spolupráci se Západem.

// BEZPEČNOSTNÍ A OBRANÁ POLITIKA

- Pilířem bezpečnostní politiky České republiky musí být transatlantická vazba postavená na klíčové roli NATO.
- V oblasti Evropské bezpečnostní a obranné politiky by ČR měla trvat na udržení mezivládního přístupu, který vyrovnává politickou převahu velkých evropských států.
- Problematiku terorismu musí ČR uznávat ze vrcholně důležitou nezávisle na míře vlastního ohrožení, jakkoli je vnímána jako nízká. Role ČR v tzv. boji proti terorismu vychází ze zahraničněpolitických závazků ČR vůči jejím spojencům.
- Zároveň nelze v současnosti učinit z terorismu dominantní téma ve vztazích ke státům blízkovýchodního regionu. Boj proti terorismu je třeba odideologizovat.
- Česká republika by měla podporovat spolupráci mezi EU a USA při budování atlantické vnitřní bezpečnosti. Ta musí spočívat v podpoře společných bezpečnostních programů (zejména v oblasti boje proti terorismu) a v budování těsnější sítě vazeb na úrovni výkonných a zpravodajských složek.
- ČR by měla i nadále aktivně spolupracovat s USA v podpoře demokracie a v boji proti aktuálním bezpečnostním hrozbám ve světě.

- Speciálně vycvičené a vybavené složky české armády musí být k dispozici jak pro potřeby evropských sil rychlé reakce, tak pro případné spojenecké operace v rámci NATO. Za tímto účelem je třeba zlepšovat technické i lidské kapacity těchto útvarů.
- Ochota včas vyslat vojenské jednotky do zahraničních misí (především těch na dosažení či udržení míru) je znakem spolehlivého plnění mezinárodních závazků vůči spojencům. Je proto nutné stanovit si, kolik těchto misí je ČR schopna technicky a politicky realizovat. V zájmu pružnější reakce ČR na potřebu jejich vyslání by bylo vhodné zvážit zjednodušení komplikovaného mechanismu vysílání jednotek do zahraničí (včetně případných nezbytných změn Ústavy ČR).
- Česká republika se musí zaměřit na diverzifikaci svých dodavatelů strategických surovin, zvláště plynu a ropy. Je třeba podporovat vytváření alternativních cest importu plynu a ropy z kaspického regionu. Také z tohoto strategického důvodu je třeba udržovat úzké spojenecké vazby s Tureckem a mít zájem na jeho přibližování k Evropské unii.
- Česko musí rovněž podporovat technologie umožňující energetické úspory a zvyšovat podíl obnovitelných zdrojů na celkové spotřebě energií.
- Vzhledem k charakteru současných bezpečnostních hrozeb by ČR měla podporovat posílení pravomocí Evropské unie v tzv. třetím pilíři a společné programy v této oblasti.
- V rámci Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) by se měla česká diplomacie zaměřit na zvyšování kapacit této organizace v těch oblastech, v nichž má všeobecně uznávané zkušenosti – tedy především kontrolu demokratických volebních standardů. Naopak by ČR neměla souhlasit s expanzí OBSE do oblastí, které efektivněji vykonávají jiné instituce (např. Rada Evropy).

// AZYLOVÁ A MIGRAČNÍ POLITIKA

- Česká republika se musí v nejbližších měsících soustředit na úspěšné dokončení integrace do schengenského systému.
- ČR by měla pokračovat v aktivní účasti na dalším vytváření azylové a migrační politiky EU a na rozvoji nových strategií v oblasti boji s ilegální migrací v rámci schengenského prostoru.
- V dlouhodobém horizontu by ČR měla usilovat o oddělení otázek vízové a azylové problematiky od otázek boje proti ilegální migraci a přeshraniční kriminalitě.
- Vzhledem ke stárnutí evropské populace by Česká republika měla zaujmout aktivní postoj při vytváření harmonizované politiky legálního přistěhovalectví.
- ČR by měla spolu s ostatními zeměmi EU aktivně usilovat o vytvoření bezpečné avšak zároveň „přátelské“ hranice EU na východě i na jihu.

- Jedná se zejména o prosazování specifických politik vůči Ukrajině a Moldavsku. Konkrétně jde o rozvoj technické pomoci v oblasti ochrany hranic, azylových procedur, prevence ilegální migrace a odhalování falešných dokumentů. Tento postup by se měla ČR snažit promítnout do utváření migrační a azylové politiky Evropské unie.
- ČR by měla rozšířit počet zemí zařazených do programu řízené migrační politiky a lépe provázat realizaci tohoto programu s českými zastupitelskými úřady v dotyčných zemích.
- Je v zájmu ČR usilovat o uvolnění schengenského vízového režimu vůči třetím zemím se silnými vazbami na členské země EU a vůči prioritním zemím z hlediska Evropské politiky sousedství. Zmírnění režimu lze dosáhnout například snížením poplatků za schengenská víza, zavedením preferenčního režimu pro některé skupiny cizinců (studenti, vysokoškolsky vzdělaní lidé) a pro některé země (např. Bělorusko, Moldavsko a Ukrajinu).
- ČR by měla v oblasti azylové a migrační politiky usilovat o posílení regionální spolupráce a o budování regionálních aliancí např. s ostatními zeměmi Visegrádské skupiny či s pobaltskými státy.
- Možnou oblastí vzájemné spolupráce je také realizace projektů technické pomoci na Ukrajině a v Moldavsku a zlepšení propojenosti informačních systémů za účelem výměny informací o nežádoucích osobách.

// LIDSKÁ PRÁVA

- Lidská práva musí i nadále zůstat jednou z hlavních priorit české zahraniční politiky. Česká diplomacie je musí i vzhledem k vlastní historické zkušenosti považovat za univerzální a nemůže od nich v dílčích případech ustupovat.
- Konkrétní transformační spolupráce má smysl a účinnost coby nástroj zahraniční politiky jen tam, kde je efektivní a kde lze dosáhnout reálných změn. Zohledněny by měly být i politické zájmy ČR vůči danému regionu a dosažitelný synergický efekt. Na základě těchto kritérií je nutné přehodnotit dosavadní výběr cílových zemí, např. formou diskuse o smyslu české transformační pomoci Barmě. Naopak lze zvážit efekt transformační pomoci územím pod Palestinskou samosprávou.
- Otevřený dialog o lidských právech nepoškozuje hospodářské zájmy ČR. Proto nesmí být považován za překážku v české ekonomické diplomacii.
- Česko by mělo zdůrazňovat, že válka proti terorismu musí respektovat imperativ lidských práv.
- Česká republika by měla zdůrazňovat význam Rady Evropy a jejích mechanismů v kodifikaci a ochraně lidských práv. Rada Evropy by měla pomáhat v implementaci

regionálních mechanismů ochrany lidských práv jiným zemím formou technické asistence.

- ČR by se měla aktivně podílet na budování Evropskou unií řízené nadace na podporu demokracie, evropské obdoby americké National Endowment for Democracy (NED). Ta by měla především cíleně podporovat demokratizační aktivity nevládních organizací a nezávislých médií.
- ČR by měla důrazně zvážit své setrvání v nově ustavené Radě OSN pro lidská práva. Členství Kuby, Číny a dalších zemí vážně porušujících lidská a občanská práva v tomto orgánu je popřením smyslu reformy OSN v oblasti ochrany lidských práv.
- V případě Kuby by ČR měla prosazovat zavedení obdobných sankcí, jaké zavedla EU na jaře 2006 vůči Bělorusku. Česká diplomacie, která se v otázce Kuby dlouhodobě angažuje, by měla na evropské scéně stejně důsledně intervenovat i ve prospěch obyvatel dalších nedemokratických zemí.
- Podpora opozice v prioritních zemích české transformační spolupráce (Bělorusko, Moldavsko, Kuba) musí být účinně cílena na podporu aktivních složek občanské společnosti a na rozvoj nezávislých médií. Je rovněž třeba, aby ČR našla způsob efektivnější přímé finanční a materiální podpory demokratických sil v těchto zemích.
- Charta základních práv EU by se měla stát smluvním dokumentem Evropské unie.
- Export zbraní je možné podporovat jen do těch zemí, které neohrožují ČR ani její spojence, nehrozí použitím zbraní v rozporu s mezinárodními standardy o ochraně lidských práv ani nebudou zbraně do takovýchto zemí reexportovat.
- Je třeba trvat na zachování zbrojního embarga vůči Číně zejména z důvodu důvěryhodnosti společné evropské pozice v oblasti lidských práv, ale i z hlediska bezpečnostních zájmů spojenců České republiky.

// EKONOMICKÁ DIPLOMACIE

- Ekonomická diplomacie musí být považována za mimořádně důležitou součást české zahraniční politiky.
- Musí dojít ke znatelnému navýšení kapacit zastupitelských úřadů v ekonomicky lukrativních zemích. Tyto výdaje jsou z hlediska státního rozpočtu nejen nezbytné, ale především dlouhodobě přínosné.
- Politika podpory exportu musí být aktivně a plnohodnotně vykonávána prostřednictvím MZV ČR ve spolupráci s Ministerstvem průmyslu a obchodu (MPO ČR). Nelze připustit dvojkolejnost českých zájmů – jiné na politické a jiné na ekonomické rovině. Tyto zájmy musí být efektivně sladovány a řízeny MZV ČR.

- Podporu vývozu a posílení obchodní výměny je do budoucna nutné řešit systémověji, tedy intenzivní průběžnou komunikací s exportéry a investory. Podpora selektivně vybraných podniků a organizace konkrétních jednání mohou být realizovány pouze ve výjimečných případech.
- Zájmem ČR je posílení podílů malých a středních firem na vývozu. Rozložení exportu mezi více subjektů vede ke snížení celkové závislosti na malém počtu největších společností. Rovněž jeho struktura by měla být co nejvíce sektorově diverzifikovaná v zájmu stability obchodní bilance při neočekávaných poklesech poptávky.
- MZV ČR a MPO ČR by měly na základě pravidelného sledování struktury poptávky na zahraničních trzích a kapacit českého zahraničního obchodu pružněji směřovat své konkrétní aktivity do oblastí se zvýšeným ekonomickým potenciálem. Souběžným úkolem je aktivní řešení problému nevyrovnané obchodní bilance s některými zeměmi (zejména s Čínou).
- V zájmu udržení vysokého přílivu zahraničních investic do ČR je potřebná aktivní role zastupitelských úřadů, například při komunikaci s potenciálními investory.

// ROZVOJOVÁ SPOLUPRÁCE

- Česká republika by měla po vzoru mnoha jiných zemí EU zřídit vládní a na jednotlivých resortech nezávislou rozvojovou agenturu, která by soustředila v současnosti roztržštěnou organizaci rozvojové pomoci.
- Agentura musí důkladně přezkoumat české priority v oblasti rozvojové spolupráce s cílem zvýšení efektivity této spolupráce tak, aby lépe odpovídala českým bezpečnostním a ekonomickým zájmům. Samotný princip kulturní či historické vazby je z hlediska určování priorit nedostatečný.
- ČR by měla svou hospodářskou politiku vůči rozvojovým zemím systematicky vázat na podporu demokratizace a bezpečnostní stabilizace.
- ČR by měla postupně navyšovat finanční objemy zahraniční rozvojové pomoci a harmonizovat svou rozvojovou politiku se zásadami prosazovanými OECD a EU. Za tímto účelem je třeba zvýšit příspěvek do oblasti zahraniční rozvojové spolupráce (ZRS) dle mezinárodního závazku ze současných 0,11% na 0,33% hrubého národního důchodu do roku 2015.
- Kvůli efektivnějšímu prosazování svých cílů v oblasti rozvojové politiky by měla ČR usilovat o členství ve Výboru pro rozvojovou pomoc (DAC) OECD.
- Pro ČR se jeví jako nejvhodnější model, který zavedly např. Belgie, Lucembursko či Rakousko, ve kterém ministerstva zahraničí určují priority rozvojové politiky, zatímco jejich naplňování zajišťuje realizační agentura, především prostřednictvím svých zastoupení v prioritních zemích a ve spolupráci se zastupitelskými úřady.

- ČR by měla důsledněji naplňovat své cíle vytyčené v aktuální Koncepti zahraniční politiky týkající se posilování hospodářských (ale i politických a kulturních) vztahů s těmi rozvojovými zeměmi, s nimiž mělo bývalé Československo rozvinuté hospodářské styky.
- ČR by měla podporovat obchodní výměnu s rozvojovými zeměmi, včetně zemí s vyšším podnikatelským rizikem, existuje-li reálný potenciál stabilizace a růstu.
- Česko by mělo klást větší důraz na posílení principu partnerství veřejného, nevládního a soukromého sektoru při plánování rozvojových aktivit.

// DALŠÍ DOPORUČENÍ

- Česká republika by měla v nejbližší době upřesnit své základní zahraničně politické priority a na jejich základě přehodnotit počet, kapacitu a teritoriální rozmístění svých zastupitelských úřadů. Impulsem k tomuto kroku může být vstup ČR do schengenského prostoru, který výrazně ovlivní význam a nutnost existence mnoha konzulátů v zemích Evropské unie.
- Je třeba iniciovat podstatné posílení koordinace evropské diplomacie a spolupráce zvláště v zemích, v nichž menší státy nemají a nemohou mít kapacitu zaujímat a prosazovat konkrétní postoje. V této souvislosti je na místě diskuse o počtu českých zastupitelských úřadů například v subsaharské Africe. Vhodnou alternativou při jejich případném snižování by byla kombinovaná diplomatická, hospodářská a konzulární zastoupení provozovaná v součinnosti s partnerskými zeměmi, například ze zemí Vísegrádské skupiny.
- Je nutné klást důraz na jednotnou vnější prezentaci ČR za spolupráce všech veřejných institucí koordinovaných centrálně MZV ČR. Z tohoto postupu musejí instituce samosprávy ve výsledku získat větší prospěch než z vlastních dílčích propagačních aktivit. V rámci této koordinace je vhodné podporovat přeshraniční provázanost prezentace jednotlivých regionů či měst. Zvláště ve střední Evropě by byl tento přístup produktivní.
- Také promyšlená kulturní politika směrem do zahraničí se může stát atraktivním doplňkem při realizaci ucelené koncepce propagace České republiky.
- Ve vztahu MZV ČR k neziskovým organizacím je nutný koordinovaný přístup. Cílem musí být stanovení funkčních forem a postupů a určení priorit ministerstva v oblasti analytické, vzdělávací a komunikační.
- Vybrané pozice na českých zastupitelských úřadech by měly být obsazovány otevřeným a veřejným výběrovým řízením. Tento princip by umožnil větší flexibilitu a otevřenost české diplomacie vůči lidem se zkušenostmi z mezinárodních organizací, z veřejné správy a ze soukromého a neziskového sektoru.

- Analytická činnost MZV ČR by měla být přehodnocena tak, aby ke státem investovaným veřejným prostředkům měly vnější subjekty rovný a otevřený přístup. Většinu programové činnosti by mělo MZV ČR vykonávat samostatně, ostatní – zejména dlouhodobou analytickou práci – mohou lépe a efektivněji vykonávat plně nezávislé externí instituce, které zároveň zajistí potřebný kritický odstup.

PRAMENY

//

Pro výtah z politických programů byly použity výhradně aktuální volební programy analyzovaných politických stran. Programy byly staženy z webových stránek jednotlivých politických subjektů ke dni 7. 5. 2006.

- Česká strana sociálně demokratická
<http://www.cssd.cz>
- České hnutí za národní jednotu
<http://chnj.wz.cz/>
- Helax – Ostrava se baví
<http://www.ostravasebavi.cz>
- Komunistická strana Čech a Moravy
<http://www.kscm.cz>
- Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
<http://www.kdu.cz>
- Liberální reformní strana
<http://www.liberalnistrana.cz>
- Národní strana
<http://www.narodni-strana.cz>
- Nezávislí demokraté
<http://www.nezdem.cz>
- Občanská demokratická strana
<http://www.ods.cz>
- Sdružení nezávislých kandidátů – Evropští demokraté
<http://www.snked.cz>
- Strana zelených
<http://www.zeleni.cz>
- Unie svobody
<http://www.unie.cz>
<http://www.its-legal.us>

ENGLISH SUMMARY

//

The **Association for International Affairs** (Asociace pro mezinárodní otázky, AMO) is a Czech non-governmental organization that conducts research, and hosts educational programs in the fields of international affairs, foreign policy and security studies. The Association's primary regional focus is on the Czech Republic and Europe. AMO, established in 1995, is currently one of the leading institutions of its kind in the Czech Republic.

The Czech Foreign Policy and 2006 Parliamentary Elections dossier examines various ideas and aims regarding foreign policy, which can be found in political manifestos drawn

up by relevant Czech political parties. Having briefly outlined foreign policy principles and main ideas, the authors go on to compare these principals and specific ideas in the light of key foreign policy challenges.

In the second part, one can find contributions by external scholars and experts on foreign policy debate during the 2006 parliamentary elections campaign. We inquired Bohumila Doležala, Jiřího Pehe and Jiřího Schneidera about the importance of foreign policy for the parliamentary elections and to what extent this might affect the overall course of Czech foreign policy after the elections.

Being the essential part of the whole dossier, the last chapter presents foreign policy recommendations as put forward by AMO's analysts for the new government. AMO's researchers have suggested hosts of issues which are not fully reflected in the platforms offered by the relevant Czech political parties. Indeed, we would like to fulfill the role of a think-tank, which AMO aspires to play, by producing and disseminating new ideas for the Czech foreign policy debate. However, at the end of the day, it will be up to the politicians to decide. Unlike experts, politicians have to defend their convictions and beliefs in front of the electorate.

We analyze all political parties represented in the Czech Parliament in 2002-2006 (i.e. ČSSD, ODS, KSČM, KDU-ČSL a US-DEU) and two other parties holding seats in the Czech Senate (Green Party, SNK-ED). The parties are listed according to their performance in the 2002 parliamentary elections.

For better or worse, foreign policy is not seen by any Czech political party as a decisive issue in the 2006 elections. In fact, political parties focus all of their foreign policy agendas on the Czech Republic and its membership in the European Union, NATO and Czech-US relations.

It can be argued, however, that the main political parties often stress different foreign policy priorities. Sadly, no political party offers a comprehensive enough foreign policy agenda for the regions of Eastern Europe and the Middle East, which in the long run might prove too short-sighted with regard to Czech long-term security concerns. Promoting Human Rights is not mentioned that much either, despite the fact that this is one of the key goals of the Czech Foreign Policy.

// FOREIGN POLICY AND POLITICAL PLATFORMS

Although, the **Czech Social Democratic Party (ČSSD)** and the **Civic Democratic Party (ODS)** discuss almost every foreign policy issue we have been scrutinizing, they are vague and equivocal rather than proposing concrete and feasible goals for Czech Foreign Policy.

In its foreign policy manifesto, the **Communist Party (KSČM)** is mostly preoccupied with castigating the current course of Czech Foreign Policy and rejects the main tenets of the contemporary international order.

So far the most comprehensive foreign policy manifesto has been conceived by the **Christian Democratic Party (KDU-ČSL)**. There are many concrete and specific proposals addressing current issues in Czech Foreign Policy.

The **Union of Freedom (US-DEU)** puts forward too vague a foreign policy manifesto causing voters to hardly understand where the party really stands.

The Green Party brings forth new, though often controversial ideas. The party's foreign policy manifesto is a reflection of the party's philosophy rather than a blueprint for the country's sound foreign policy.

Closely focused on European integration, the **SNK and European Democrats (SNK-ED)** avoid any other major foreign policy issues with an exception for security and defense challenges.

// POLITICAL PARTIES' PLATFORMS

Discussing the European Union, the political parties by and large elaborate on an acceptable level of European integration. Furthermore, they focus on the Common Foreign and Security Policy. Even though, they genuinely attempt to address the future of the EU, none of the parties, however, openly back the notion of European federalism. Indeed, only CSSD and KDU-ČSL pay attention to the Czech Presidency of the EU. Collectively, the parties want to push for scraping all the temporary restrictions on the free movement of labor.

The predicament of championing the strong transatlantic link on the one hand and pursuing the Common Foreign and Defense policy on the other is being thoroughly pondered by all the parties. They nonetheless differ in whether to prioritize on the latter or the former - e.g. while for the ODS the transatlantic link is the priority; the Green Party promotes the European pillar of Czech Security.

Central European Integration does not assume any significant role in any political manifesto reviewed by AMO. Indeed, only the CSSD, KSČM and the Green Party mention it briefly. Similarly, the only party which declares its support for continuing the cooperation within the framework of the Visegrad Group is the CSSD. Other parties then emphasize the importance of bilateral relations with neighboring countries – especially with Slovakia. With regard to Germany and Austria, while the Green Party promotes education and cross-border cooperation as a means to enhance a mutual understanding between Germans and Czechs, the Communists warn against interference by Sudeten Germans.

The region of **Eastern Europe and Russia** is not covered in most of the parties' manifestos at all. Being the only party, the ČSSD stresses the importance of economic cooperation with Russia and emphasizes the Eastern European dimension of the EU neighborhood policy.

Similarly, the Czech political parties do not take much stock of the **Middle East**. The ODS calls for better coordination in formulating a European policy towards this region.

Security and Defense issues are mainly discussed within the framework of transatlantic relations with a strong emphasis on the EU Common Foreign and Defense Policy. By and large, Czech political parties give relative little attention to the fight against terrorism.

Regarding **asylum and immigration policy**, the Czech political parties consider it to be a part of the domestic agenda rather than a foreign policy issue. Instead of proposing pro-active immigration policy, political parties concentrate on the fight with illegal immigrant workers and crime-related activities committed by these immigrants.

Generally speaking, the Czech political parties speak of **human rights** in rather vague terms. They limit themselves to stressing the need to promote human and citizen rights in the world.

Trade Diplomacy is mainly concerned with liberalizing the European and world economic systems and boosting Czech export policy. In addition, the ODS and the KDU-ČSL call for improving the Czech Republic's image abroad through a more effective communication campaign.

Development Cooperation is seen by many parties as an effective tool to fight poverty. In this respect, the ČSSD ascribes quite a significant role to the United Nations. The Green Party, for its part calls for creating a new agency to coordinate development aid. Similarly, the ODS acknowledges the need to streamline mechanisms for administering development aid.

// POLICY RECOMMENDATIONS

AMO's analysts strive to cover as wide a range of challenges as possible which should be addressed by the Czech Republic's Foreign Policy. With regard to the Czech Republic's national interests, European integration and transatlantic relations come at the fore-front of our analysis here.

Regarding the **European Union**, the Czech Republic should work towards making this intergovernmental and supranational union more politically integrated, more democratic under full democratic control of its citizens with the economy based on liberal principles without internal economic barriers. The European Union should be able to assume the role of one of the key world actors in the 21st Century. The Czech Presidency of the EU in 2009

has to become a priority for Czech Foreign Policy, which will require thorough preparation and to define its political priorities. The Czech Republic should pursue liberalizing the internal market and reforming the Common Agricultural Policy. Furthermore, it is quite essential that voters can get an ever bigger say in European affairs through strengthening directly-elected representatives to the EU institutions. Finally, the Czech private and public sectors should be able to extract funds from Brussels more easily.

Not only from the security point of view, are **the transatlantic relations** immensely important for the Czech Republic, but there is also a strong political aspect to it. The Czech Republic has to insist on cooperation between the EU and NATO in defining and countering political and security threats and risks.

Central European Cooperation still seems to be a natural opportunity for Czech Foreign policy to pursue – e.g. promoting democratization in Eastern Europe or coordinating asylum and immigration policy.

Energy security, the economy, human rights and immigration make **Eastern Europe** an important priority for the Czech Government, which should monitor the region closely. In fact, the government might also try to specialize in Eastern European affairs within the European Union.

Because of its global importance, one can not simply close their eyes to **the Middle Eastern** region. The Czech Republic should endorse democratization processes taking place in countries across the Middle East. Until it rejects its utmost goal of destroying Israel, ends its open support for terrorism, and embraces democratic principles, the government run by Hamas can not be recognized internationally.

The main pillar of Czech and European **security policy** has to remain centered on the strong transatlantic bond. This should also help to strengthen the Common Foreign and Security Policy based on intergovernmental mechanisms, which is something that the Czech Government has to endorse. Czech energy security should be facilitated by diversifying among key energy suppliers.

Asylum and immigration policy seems to be quite a decisive topic affecting significantly the domestic political scene. Currently, the Czech Republic needs to prepare for entering the Schengen System and attempt to make the EU external borders securer but also in a more “user-friendly” manner.

Promoting human rights should remain one of the top priorities for Czech Foreign Policy. Drawing on its history, Czech diplomacy should consider human rights as universal values. An open dialogue about human rights is not necessarily in conflict with Czech economic interests.

Czech Trade Diplomacy has to be strengthened both by increasing its capabilities and formulating its new territorial priorities. In this case, coordinating political and economic

priorities lies at the hands of the Ministry of Foreign Affairs. A part of trade diplomacy should also be devoted to effectively developing and streamlining the Czech Republic's image abroad.

In correspondence to its foreign policy engagements, the Czech Government should pursue **Development Cooperation**. In this respect, it is quite essential that there is an increase in development aid. Similarly, it should be desirable to create a new governmental agency, which would effectively administrate the development aid effort.

Hledáte informace o mezinárodním dění?

www.diplomacie.info

portál Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)

Nabízí řadu interaktivních služeb:

- **Publikace**
desítky článků, analýz a studií
- **Databáze odkazů**
obsahuje více než dva tisíce odkazů
k většině zemí světa
- **Anketa**
k aktuálnímu mezinárodnímu dění
- **Nástěnka**
prostor ke zveřejňování informací o projektech a akcích
s mezinárodní tematikou
- **Diskusní fóra**
k aktuálním tématům mezinárodní politiky
a zahraniční politiky ČR
- **a další...**

ČESKÁ ZAHRANIČNÍ POLITIKA A VOLBY 2006

Tento sborník se ve své první části zaměřuje na to, jaká témata z oblasti zahraniční politiky lze nalézt v programech českých politických stran. Po popisu programových principů a konkrétních návrhů stran následuje část, v níž byly porovnány jednotlivé programy z hlediska vybraných klíčových témat.

Do druhé části knihy byly zařazeny příspěvky externích analytiků na téma zahraniční politiky a voleb 2006. Ptali jsme se jich na to, jaký význam mají mít zahraničně politická témata v letošních volbách a co od voleb očekávají z hlediska směřování české zahraniční politiky.

Závěrem předkládáme programová doporučení (*policy recommendations*) analytiků a spolupracovníků Výzkumného centra AMO. Výzkumní pracovníci Asociace se shodli na několika desítkách programových bodů z různých oblastí zahraniční politiky, které v ucelené podobě v programech politických stran postrádají. Přinášením těchto myšlenek do veřejného prostoru naplňuje AMO úlohu think tanku. Jak s nimi politici naloží, je již na nich. Politici totiž musí - na rozdíl od expertů - obhájit své ideje a programy před voliči.

